

Dražen Derado*

UDK 330.341.42:339.94 (497.5)
JEL Classification O33, L52
Izvorni znanstveni rad

INTRAINDUSTRIJSKA TRGOVINA HRVATSKE – EMPIRIJSKA I METODOLOŠKA ANALIZA

Suvremeni procesi globalizacije i ekonomskog integriranja, koji se ostvaruju u uvjetima nesavršene konkurencije i dinamičnog tehničkog napretka, polaze od sličnosti gospodarskih struktura kao preduvjeta za ostvarivanje intenzivnih trgovinskih tijekova. Uvažavajući pretpostavke nove teorije trgovine, ali i činjenicu da su devedeset godinu 20. stoljeća obilježile temeljite ekonomske promjene i reforme u zemljama srednje i istočne Europe, autor se u ovome radu bavi mjerenjem intraindustrijske trgovine u Hrvatskoj u usporedbi s ostalim tranzicijskim zemljama. Analiza pokazuje da se putem intraindustrijskom trgovinom još uvijek ostvaruje manji dio ukupnih trgovinskih tijekova Hrvatske, tj. da u međunarodnoj razmjeni dominira međusektorska specijalizacija. Uz takav uzorak specijalizacije i dominaciju proizvoda niže tehnološke intenzivnosti teško je u kratkom do srednjem roku očekivati značajnije pozitivne učinke od uključivanja na svjetsko tržište i sudjelovanja u ekonomskim integracijama.

Ključne riječi: intraindustrijska trgovina, nova teorija trgovine, regionalne ekonomske integracije, EU, tranzicijske zemlje

Uvod

Za razliku od klasičnih teorija trgovine, suvremeni teorijski koncepti, zasnovani na postojanju nesavršenih tržišnih struktura i rastućih prinosa na obujam, pokazuju da se smatra da se intenzivna trgovina ostvaruje između zemalja

* Dražen Derado, doc. dr. sc., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, (dderado@efst.hr). Prva verzija članka primljena u uredništvo 19. 12. 2006., a definitivna 19. 2. 2007.

sličnoga stupnja razvitka. Brojne teorijske i empirijske analize potvrdile su relevantnost stupnja tehnološkog razvitka, visine dohotka, strukture potražnje, ali i raspoloživosti proizvodnih faktora kao determinanti tzv. 'North-North Trade' (Krugman, 1995., Helpman/Krugman, 1986.). Poštujući činjenicu da se većina svjetske trgovine danas ostvaruje razmjenom sofisticiranih i tehnološki sve naprednijih proizvoda, što određuje i mjesto u svjetskoj podjeli rada, cilj je ovoga rada utvrditi udio intraindustrijske trgovine u ukupnim trgovinskim tijekovima Hrvatske, pa na taj način ukazati na važnost strukturnih promjena u gospodarstvu, posebno u svjetlu očekivanih koristi od uključivanja u regionalne ekonomske integracije (EU). Svrha je rada ukazati na potrebu promišljanja novog razvojnog koncepta koji bi omogućio dinamičan gospodarski rast i restrukturiranje kao preduvjete unapređenja komparativnih prednosti i ostvarivanja većih koristi od međunarodne trgovine¹. U skladu s time, u radu se analizira trgovina Hrvatske u devedesetim godinama 20. stoljeća, pa se usporednim pristupom ukazuje na iskustva naprednih tranzicijskih zemalja koje su, koristeći se novootvorenim prilikama na inozemnim tržištima, povećale stupanj sličnosti svojih trgovinskih tijekova s onima razvijenih zemalja i na taj način ostvarile uspješnu integraciju na svjetsko tržište i sudjelovanje u ekonomskim integracijama.

U koncepcijskom smislu rad se sastoji od teorijsko-metodološkog i empirijskog dijela. U prvome dijelu prikazana je standardna metoda mjerenja intraindustrijske trgovine, a u drugome dijelu autor se bavi problemom pristranog mjerenja intraindustrijske trgovine u uvjetima izrazite trgovinske neravnoteže kakva postoji u slučaju Hrvatske. U trećem je dijelu analizirana intraindustrijska trgovina Hrvatske, posebno imajući u vidu problem njezina podcijenjenog mjerenja i daje se komparativni pregled intraindustrijske trgovine po zemljama.

1. Indeks intraindustrijske trgovine – mjera stupnja sličnosti trgovinskih tijekova

Intraindustrijska trgovina simultani je izvoz i uvoz proizvoda koji, kako zbog utjelovljenih faktorskih inputa, tako i zbog sličnosti u potrošnji, predstavljaju bliske supstitute². Značajan teorijski doprinos razumijevanju intraindustrijske trgovine ostvaren je napuštanjem nekih od tradicionalnih pretpostavki teorije trgovine (funkcionalna homogenost proizvoda, linearna homogenost proizvodnih

¹ U 2005. udio Hrvatske u svjetskom obujmu trgovine iznosi 0,13%, a, npr., udio Češke dostiže 0,75%, ili Mađarske 0,61%.

² Za alternativne definicije i određenje pojma vidjeti: Plucinski, 1997., Behr, 1998. i Tharakan/Calfat, 1996.

funkcija) i uvođenjem u analizu tehnološkog jaza i proizvodnog ciklusa, čime su stvoreni preduvjeti za modeliranje diferenciranih proizvoda i ekonomije obujma (Grubel/Lloyd, 1971.). U isto vrijeme ostvarena su i značajna unapređenja metodologije mjerenja³, a to je omogućilo bolji uvid u strukturu i dinamiku, ali i determinante intraindustrijske trgovine. Analitički gledano, intraindustrijska trgovina predstavlja razliku između obujma trgovine i (apsolutne vrijednosti) netotrgovine, pa njezin relativni izraz ima slijedeći oblik:

$$IIT_i = \left[1 - \frac{|EX_i - IM_i|}{(EX_i + IM_i)} \right] \cdot 100. \quad i = 1, \dots, n \quad (1)$$

Kao postotni izraz indeks intraindustrijske trgovine (1) može poprimiti vrijednosti u rasponu $0 \leq IIT_i \leq 100$, pri čemu 100 označuje potpunu sličnost izvoznih i uvoznih tijekova u određenoj industriji (\cdot), tj. intraindustrijsku trgovinu u cijelosti. Ako, pak, jedna od komponenti (izvoz ili uvoz) iznosi 0, tada se ne ostvaruje 'preklapanje' trgovinskih tijekova, pa se cjelokupna trgovina odvija prema uzorku međusektorske specijalizacije ($IIT_i=0$). Indeks stoga mjeri postotni udio intraindustrijske trgovine u ukupnim trgovinskim tijekovima promatrane industrije i omogućuje usporedbe između zemalja i pojedinih industrija. U svrhu izračunavanja vrijednosti intra-industrijske trgovine na višoj razini agregiranja Grubel i Lloyd razvili su zbirni indeks koji mjeri 'preklapanje' trgovinskih tijekova kao ponderirani prosjek intraindustrijske trgovine na nižim razinama agregiranja:

$$\overline{IIT}_i = \frac{\sum [(EX_i + IM_i) - |EX_i - IM_i|]}{\sum (EX_i + IM_i)} \cdot 100, \quad i = 1, \dots, n \quad (2)$$

pri čemu ponder predstavlja udio pojedine industrije u ukupnom obujmu trgovine (Grubel/Lloyd, 1975.).

Unatoč dokazanoj empirijskoj relevantnosti intraindustrijske trgovine, jednako kao i teorijskoj zasnovanosti metode, mjerenje intraindustrijske trgovine suočeno je s određenim ograničenjima poput problema statističkog agregiranja i učinka trgovinske neravnoteže koji mogu utjecati na pristrano mjerenje.

Kod problema agregiranja osnovno je pitanje načina formiranja statističkih skupina koje, prema kriteriju inputa i potrošnje, moraju odražavati relativno visok stupanj homogenosti, pa na taj način predstavljati industriju u praktičnom smislu. Kao posljedica pogreški prilikom statističkog grupiranja proizvoda može se pojaviti precjenjivanje vrijednosti intraindustrijske trgovine. Iako se taj problem na prvi pogled čini trivijalnim, on to nije, jer je u njegovoj osnovi pitanje o načinu utvrđivanja sličnosti proizvoda prema faktorskim inputima i namjeni u potrošnji

³ Verdoorn, 1960., Balassa, 1963., Michaely, 1962.

(vidjeti: Aquino, 1978., Balassa, 1966.). To pitanje postaje posebno važno u suvremenim uvjetima dinamičnog tehničkog napretka i rastuće diferencijacije proizvoda koji utječu na promjene faktorske intenzivnosti proizvoda i na njihovu finalnu namjenu. Diskusija potaknuta problematikom statističkog agregiranja proizvoda (Finger, 1975., Rayment, 1976.) riješena je odabirom odgovarajuće razine prikladne statističke nomenklature⁴ i izvođenjem tzv. prilagođenog zbirnog indeksa intraindustrijske trgovine:

$$IIT_j = \left[1 - \frac{\sum |EX_{ij} - IM_{ij}|}{\sum (EX_{ij} + IM_{ij})} \right] \cdot 100. \quad i, j = 1, \dots, n \quad (3)$$

Taj indeks omogućuje utvrđivanje intraindustrijske trgovine na višoj razini agregiranja (\cdot_j) na osnovi korištenja podataka s neposredno niže razine agregiranja (\cdot_i), čime se eliminira mogući negativan utjecaj nepreciznog formiranja statističkih skupina. Raspon vrijednosti u kojemu se (3) može kretati i tumačenje rezultata potpuno su u skladu sa standardnom Grubel-Lloydovom metodom, što inoviranom indeksu omogućuje široku primjenu.

2. Problem pristranog mjerenja intraindustrijske trgovine u uvjetima visoke trgovinske neravnoteže

U uvjetima visokog trgovinskog salda jednostavan zbirni indeks intraindustrijske trgovine (2), primijenjen na multilateralne trgovinske tijekove i na najvišoj razini agregiranja (ukupna trgovina), može utjecati na pristrano mjerenje intraindustrijske trgovine – podcijenjenju vrijednost indeksa – neovisno o ostvarenom uzorku trgovine. Podroban pristup toj problematici zahtijeva da se u pokušaju dobivanja objektivne ocjene intraindustrijske trgovine u obzir uzme, ne samo trgovinska neravnoteža na najvišoj razini agregiranja, već i neravnoteža na nižim razinama (na razini pojedinih industrija). Stoga se relevantnim pokazuje pitanje o ocjeni intenziteta trgovinske neravnoteže na nižim razinama agregiranja.

Jedno je od mogućih rješenja pretpostavka o ekviproporcionalnom utjecaju trgovinske neravnoteže na razini ukupne trgovine na stanje trgovine pojedinih industrija i ideja da impuls uravnoteženja trgovine na agregatnoj razini može doći s niže razine agregiranja. U praktičnome smislu ta pretpostavka zahtijeva uvođenje tzv. 'teorijskih' vrijednosti izvoza i uvoza na nižoj razini agregiranja

⁴ Utvrđeno je da troznamenasta razina SMTK najbliže odgovara pojmu industrije, čime se umanjuje problem statističkog agregiranja i omogućuje dobivanje kvalitetnih rezultata (Grubel/Lloyd, 1975., Greenaway/Milner, 1986., 1987.).

što će omogućiti uravnoteženje ukupne trgovine i nepristrano mjerenje intraindustrijske trgovine⁵. Kada se ‘teorijske’ vrijednosti izvoza i uvoza (EX_{ij}^e , IM_{ij}^e) uvrste u zbirni indeks (3), dobiva se slijedeći indeks intraindustrijske trgovine:

$$IIT_j = \frac{\sum_i (EX_{ij} + IM_{ij}) - \sum_i |EX_{ij}^e - IM_{ij}^e|}{\sum_i (EX_{ij} + IM_{ij})} \cdot 100 \quad i, j = 1, \dots, n \quad (4)$$

kao ponderirani prosjek indeksa intraindustrijske trgovine različitih industrija (statistički – skupina proizvoda), pri čemu se ponderom smatra udio obujma trgovine svake pojedine industrije u ukupnom obujmu trgovine.

Osim opisanoga pristupa postoje i slične metode koje mogu poslužiti prilikom utvrđivanja intraindustrijske trgovine oslobođene od negativnog utjecaja trgovinske neravnoteže. Jedna je od njih i ona koja također barata ‘teorijskim’ vrijednostima izvoza i uvoza, no uz pretpostavku o smjeru uravnoteženja trgovinskih tijekova s više na nižu razinu agregiranja. Ta se metoda koristi vrijednostima ukupnog izvoza i uvoza prilikom izračunavanja ‘teorijskih’ vrijednosti i daje novi zbirni indeks intraindustrijske trgovine⁶:

$$IIT_j = 1 - \frac{\sum_i |EX_{ji}^e - IM_{ji}^e|}{\sum_i (EX_{ji}^e + IM_{ji}^e)} \quad i, j = 1, \dots, n \quad (5)$$

Na istim principima (ekviporcionalnost trgovinske neravnoteže, uravnoteženje trgovinskih tijekova s niže na višu razinu agregiranja, baratanje korigiranim, tj. ‘teorijskim’ vrijednostima trgovinskih agregata) razvijeno je prilično metoda mjerenja intraindustrijske trgovine, uključivši i one koje nalaze svoju primjenu u analizi bilateralnih trgovinskih tijekova za svaku industriju posebno (po principu – roba po roba, zemlja po zemlja). Specifičnost je metoda iz ove skupine promatranje isključivo izvoznih tijekova (uvoz jedne zemlje promatra se kao izvoz neke druge zemlje) iz čega proizlazi potreba postojanja sveobuhvatnih podataka i iterativni postupak dolaženja do korigiranih (‘teorijskih’) vrijednosti izvoza, što zbog vremenske intenzivnosti postupka značajno ograničuje mogućnosti njegove praktične primjene (Bergstrand, 1983.).

⁵ O metodi izračunavanja ‘teorijskih’ vrijednosti izvoza i uvoza detaljnije vidjeti u: Aquino, 1978., a o analitičkim obilježjima indeksa u: Kol/Mennes, 1989. i Greenaway/Milner, 1981.

⁶ O metodi izračunavanja ‘teorijskih’ vrijednosti izvoza i uvoza detaljnije vidjeti u: Balassa, 1985., a o analitičkim obilježjima indeksa u: Balassa/Bauwens, 1987.

3. Intraindustrijska trgovina Hrvatske i empirijska provjera metoda otklanjanja problema trgovinske neravnoteže

3.1. Tendencije u međunarodnoj trgovini Hrvatske i intraindustrijska trgovina odabranih tranzicijskih zemalja u devedesetim godinama 20. stoljeća

Tranzicija je značajno izmijenila trgovinske odnose između europskoga Istoka i Zapada. Zahvaljujući kontinuiranoj liberalizaciji trgovine na multilateralnoj (WTO) i bilateralnoj razini (EU, CEFTA i sl.) i sklapanju Europskih sporazuma, zemlje srednje i istočne Europe ostvarile su slobodan protok kapitala, tehnologije i znanja, a to je pridonijelo poboljšanju njihovih komparativnih prednosti i konkurentskih pozicija na međunarodnome planu⁷. Stoga je na kraju devedesetih godina 20. stoljeća svega 20% trgovinskih tijekova tranzicijskih zemalja s EU ostvareno jednostavnim preusmjerivanjem postojeće trgovine s istočnih na zapadna tržišta, a veći je dio aktualne trgovine realiziran novim ili znatno unaprijeđenim proizvodima (prema: Hoekman/Djankov, 1997.).

Istovremeno je, u naprednim tranzicijskim zemljama nastupio i porast intraindustrijske trgovine s EU. Taj se udio na početku devedesetih pojedinačno kretao u rasponu od 25% (Rumunjska) do 40% (Mađarska, bivša Čehoslovačka), a već je oko sredine devedesetih u nekim slučajevima dosegnuo gotovo 60% (Češka, Slovenija, Mađarska). Taj trend, koji je nastavljen i nakon 1995., ukazuje na rastuću konvergenciju gospodarskih struktura između novih i starih članica EU. To potvrđuje i rastuća trgovinska integriranost novih članica s EU 15 koja je 2002. iznosila: Mađarska 65,3%, Poljska 65%, Češka 64,1%, Slovenija 63,8%, Slovačka 55,1%. Zemlje kandidatkinje za članstvo u Uniji ostvaruju 62,2% (Rumunjska), 54,9% (Hrvatska) i 52,5% (Bugarska) svoga ukupnoga obujma trgovine robom na tržištu EU 15. Ipak je, suprotno očekivanjima, trgovinska integriranost Hrvatske s EU 15 opala u 2004. na 52,6% (tablica 1.). Ukupno gledano, Hrvatska ostvaruje oko 3/4 svoga izvoza na tržištima razvijenih zemalja, a ostatak se odnosi na manje razvijene zemlje. Na strani uvoza ta je razlika još veća u korist razvijenih zemalja, na tržištima kojih Hrvatska ostvaruje 4/5 svoga uvoza. U trgovini sa svim skupinama zemalja (razvijene, manje razvijene, EU 25, EFTA, CEFTA, itd.) Hrvatska ostvaruje negativan saldo.

⁷ Mjereno udjelom obujma trgovine robom i uslugama, stupanj otvorenosti tranzicijskih zemalja u 2005. uglavnom premašuje vrijednost BDP i iznosi: Češka 143,4%, Bugarska 137,3%, Mađarska 137%, Slovenija 130%, Slovačka 107,2%, Hrvatska 105,4%, Rumunjska 77,7%, Poljska 74,3%.

Tablica 1.

UDIO POJEDINIH SKUPINA ZEMALJA U UKUPNOJ
 TRGOVINI HRVATSKE (%), 2004.

		EX	IM	EX+IM
EU 15	2003.	54,2	55,9	55,4
	2004.	51,1	53,4	52,6
CEEC 7*	2003.	11,9	16,6	15,2
	2004.	11,5	16,6	15,0
ex-YU**	2001.	16,3	2,5	7,8
	2002.	19,0	2,7	7,2

* Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija, Bugarska, Rumunjska.

** Bosna i Hercegovina, Jugoslavija (Srbija, Crna Gora), Makedonija.

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2005.

Handbook of Statistics, Countries in Transition 2003

Prema robnoj strukturi u izvoznim tijekovima prerađivačke industrije Hrvatske dominiraju ostala prijevozna sredstva (plovila) sa približno 1,1 mlrd. USD, a u strukturi uvoza dominira više robnih skupina, poput proizvoda kemijske, prehrambene, metalne industrije i strojogradnje na koje otpada približno polovina ukupnoga uvoza. Prerađivačka industrija čini 95,1% izvoza i 87% uvoza Hrvatske.

Osnovno je obilježje vanjske trgovine Hrvatske rastuća neravnoteža, prema njoj uvoz u 2004. dostiže 16,5 mlrd. USD nasuprot oko 8 mlrd. USD izvoza. U razdoblju 1990.-2004. uvoz bilježi prosječan godišnji porast od 8,7%, a izvoz ostvaruje stagnantno kretanje u devedesetim godinama 20. stoljeća i nešto snažniji rast nakon 2002. (tablica 2.). Sukladno s time, koeficijent varijacije uvoza veoma je visok i iznosi 42,2%, a vrijednost je istoga pokazatelja u slučaju izvoza 22,5%. Pokrivenost uvoza izvozom niska je i kreće se na razini od približno 50% s tendencijom pogoršanja.

Tablica 2.

STANJE VANJSKE TRGOVINE HRVATSKE

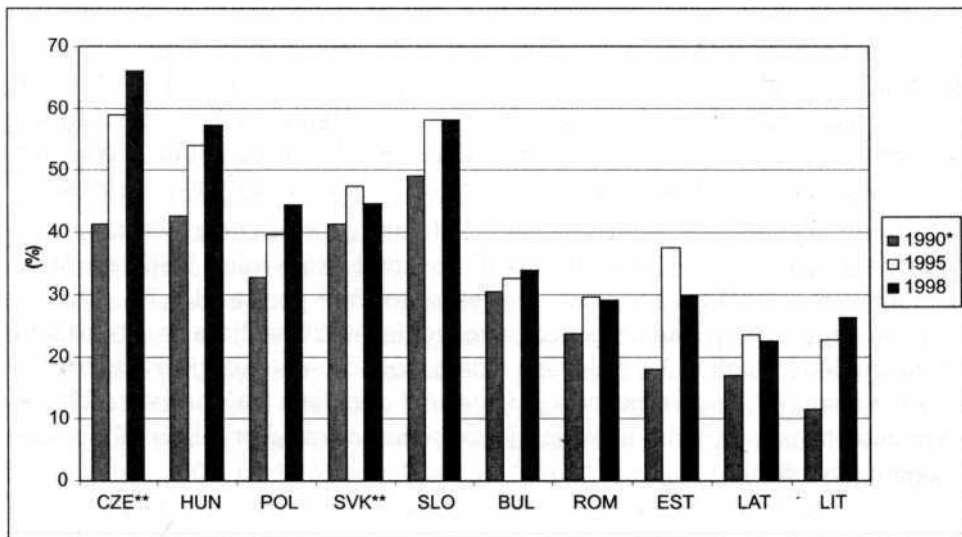
(mlrd. USD)	'90.	'91.	'92.	'93.	'94.	'95.	'96.	'97.	'98.	'99.	'00.	'01.	'02.	'03.	'04.
EX	4,02	3,53	4,45	3,91	4,40	4,52	4,64	3,98	4,52	4,30	4,43	4,67	4,90	6,19	8,02
IM	5,19	3,79	4,43	4,66	5,53	7,35	7,78	9,10	8,28	7,80	7,89	9,15	10,72	14,21	16,59
EX-IM	-1,17	-0,26	0,02	-0,75	-1,13	-2,83	-3,14	-5,12	-3,76	-3,5	-3,46	-4,48	-5,82	-8,02	-8,57
EX/IM	0,77	0,93	1,00	0,84	0,80	0,61	0,60	0,44	0,55	0,55	0,56	0,51	0,46	0,44	0,48

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2005.

Pozitivne tendencije u međunarodnoj trgovini naprednih tranzicijskih zemalja odražavaju se i kroz udio intraindustrijske trgovine u razmjeni s EU 15. Tako su zemlje s najvećom intraindustrijskom razmjenom s EU (Češka, Slovenija, Mađarska) doživjele i najveći porast intraindustrijske trgovine u prvoj polovici devedesetih godina – pojedinačno za po 10-25 postotnih poena. Tendencija porasta, iako slabijega intenziteta postoji i u većini ostalih tranzicijskih zemalja (slika 1). Nakon 1995. dinamika rasta intraindustrijske trgovine osjetno je usporena, a u nekim je slučajevima poprimila i negativan predznak (Slovačka, Rumunjska, Estonija, Litva).

Slika 1.

UDIO INTRAINDUSTRISKE TRGOVINE U TRGOVINI ODABRANIH
TRANZICIJSKIH ZEMALJA S EU 15 (%)

* SLO, EST, LAT, LIT = 1992.

** 1990.: CZ=bivša Čehoslovačka, SVK=bivša Čehoslovačka

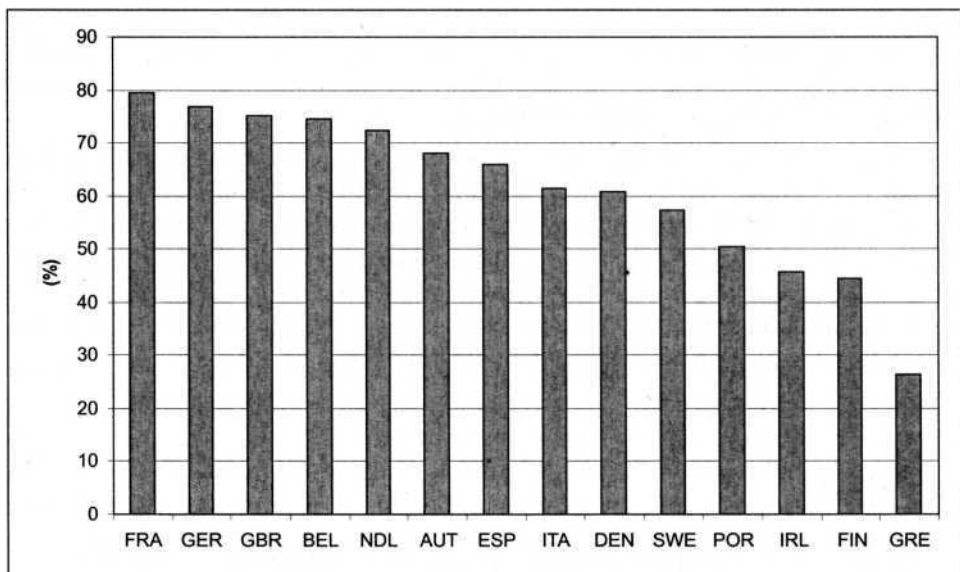
Izvor: Fidrmuc, 2001., str. 76

Ocijenjene vrijednosti indeksa intraindustrijske trgovine naprednih tranzicijskih zemalja odgovaraju razini intraindustrijske trgovine Italije, Danske, Španjolske i Švedske u intraEU razmjeni; zemlja s najvišim udjelom intraindustrijske trgovine – Češka (66%) ostvaruje vrijednost usporedivu s Austrijom (68%), (slika 2.). Poput većine zemalja EU 15, Češka i Slovenija (a također i

Estonija i Latvija) ostvaruju natprosječan udio intraindustrijske trgovine proizvodima prerađivačke industrije. Regionalne su različitosti i u ovome slučaju prilično izražene, pa se u skupini tranzicijskih zemalja ističu Bugarska i Rumunjska i baltičke zemlje sa prosječnim udjelom intraindustrijske trgovine od približno 28% (1998.), a prosječan udio u slučaju preostalih pet zemalja iznosi 55%.

Slika 2.

UDIO INTRAINDUSTRISIJSKE TRGOVINE U INTRA EU TRGOVINI
ZEMALJA ČLANICA EU 15 (%), 1998.

Izvor: Fidrmuc, 2001., str. 76

3.2. Intraindustrijska trgovina Hrvatske u devedesetim godinama 20. stoljeća

Analiza koja slijedi provedena je na osnovi statistike izvoza i uvoza⁸ Hrvatske za godine 1990., 1995. i 2001. i uključuje cjelokupne trgovinske tijekove, tj. robne skupine 0-9 prema SMTK dezagregirane do sedmoznamenkaste razine (izvor: Državni zavod za statistiku). Uzevši u obzir spoznaje o metodi mjerenja intraindustrijske trgovine i rezultate relevantnih empirijskih studija (Blanes/Martin, 2000., Behr, 1998., Cooper *et al.*, 1993., Gabrisch, 1995.) analiza intraindustrijske trgovine Hrvatske provedena je na razini troznamenkaste SMTK i obuhvaća 258 robnih skupina (industrija). Analiza je provedena i na razini jednoznamenkaste klasifikacije (robne klase) i ukupne trgovine uz uzimanje u obzir specifičnih zahtjeva mjerenja izloženih u teorijskome dijelu rada, a posebno mogući utjecaj rastuće trgovinske neravnoteže na pristrano mjerenje intraindustrijske trgovine. Analiza je provedena za ukupnu trgovinu Hrvatske (sa svim zemljama) i za trgovinu s pojedinim skupinama zemalja – EU 15, zemljama srednje i istočne Europe i zemljama nasljednicama bivše Jugoslavije.

Podaci iz tablice 3. ukazuju na veoma slabe promjene udjela intraindustrijske trgovine u ukupnim trgovinskim tijekovima Hrvatske u devedesetim godinama 20. stoljeća. Određene pozitivne tendencije uočavaju se u prvoj polovini tih godina, osobito kod ukupne trgovine i u razmjeni sa tranzicijskim zemljama srednje i istočne Europe. Ipak, u najintenzivnijem tranzicijskom razdoblju Hrvatska nije nijednom ostvarila dominantan udio intraindustrijske trgovine (iznimka bivša YU 1995.), pa je 2001. doživjela blagi pad udjela u odnosu na 1995.

Tablica 3.

UDJEL INTRA-INDUSTRIJSKE TRGOVINE HRVATSKE, UKUPNO I SA POJEDINIM SKUPINAMA ZEMALJA (%), (0-9, SMTK)

	UKUPNO	EU 15	CEEC 7*	ex-YU**
1990.	38,99	38,15	17,47	-
1995.	46,33	38,56	41,67	53,20
2001.	44,09	39,57	36,04	47,31

* Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija, Bugarska, Rumunjska.

** Bosna i Hercegovina, Jugoslavija (Srbija, Crna Gora), Makedonija, Slovenija.

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

⁸ Vrijednosti izvoza i uvoza dane su prema paritetu *f.o.b.* i izražene u USD prema deviznom tečaju na dan 01. 12. tekuće godine.

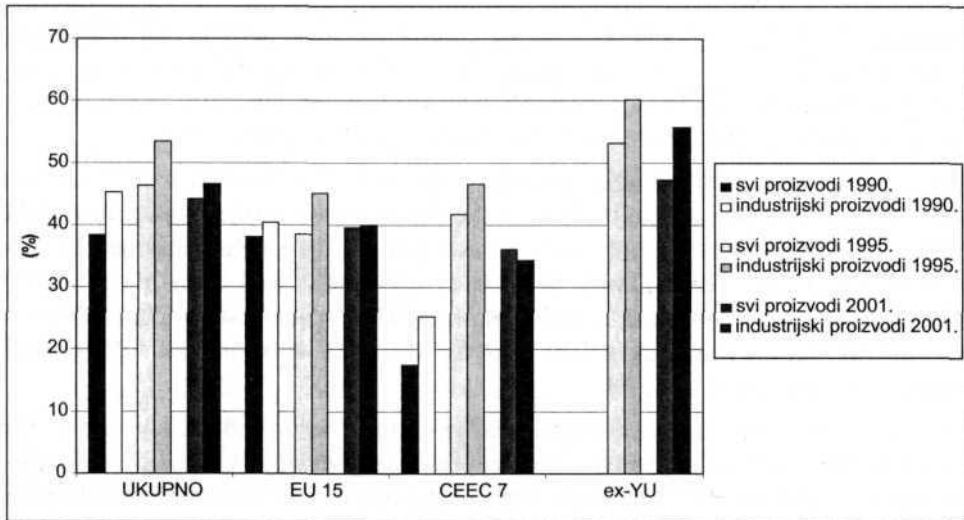
Intraindustrijska razmjena s EU – pojedinačno najznačajnijim trgovinskim partnerom s kojim Hrvatska realizira oko 45% obujma trgovine – mijenjala se sporo, pa 2001. nije dostigla ni 40%. Zato, najveći dio trgovine s EU 15 Hrvatska ostvaruje na principu međusektorske razmjene, kao što je slučaj i s ostalim regionalnim grupacijama. Najsnažniji impuls rastu intraindustrijske trgovine Hrvatske u devedesetima dala je razmjena sa zemljama srednje i istočne Europe s kojima je u prvoj polovini tih godina intraindustrijska razmjena povećana za približno 25 postotnih poena. Nakon toga, 2001. uslijedio je blagi pad vrijednosti indeksa (oko 36%), čime se potvrđuje da trgovina sa zemljama bivše Jugoslavije daje najznačajniji impuls intraindustrijskoj trgovini Hrvatske. To potvrđuju natprosječne vrijednosti indeksa za godine 1995. i 2001. (tablica 3.).

S udjelom intraindustrijske trgovine od gotovo 45% Hrvatska zauzima otprilike sredinu ljestvice tranzicijskih zemalja. Tako ona ostvaruje povoljnije udjele intra-industrijske trgovine u odnosu na sve zemlje jugoistočne Europe – Albanija 33,1%, Bosna i Hercegovina 24,5%, Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) 31,8%, Makedonija 25,8%, - uključivši i jednu članicu EU – Grčku (Astrov, 2001.). Prema vrijednosti indeksa intraindustrijske trgovine Hrvatska je usporediva s Poljskom i sa Slovačkom (slika 1.).

Kada se u analizu trgovinskih tijekova uključe samo industrijski proizvodi (5-8 SMTK), uočava se da Hrvatska neprekidno ostvaruje viši udio intraindustrijske trgovine (po godinama i po regijama), nego u slučaju svih robnih skupina (0-9 SMTK), (slika 3.). Udjeli intraindustrijske trgovine proizvodima prerađivačke industrije najčešće prate vrijednosti intraindustrijske trgovine svim robnim skupinama, pa je razlika između njih uglavnom stabilna. Ipak, ta se razlika smanjuje nakon 1995., pa u slučaju EU 15 gotovo nestaje, dok kod *CEEC 7* intraindustrijska trgovina proizvodima prerađivačke industrije ostvaruje nižu vrijednost u usporedbi sa vrijednošću istoga pokazatelja u trgovini sa svim robnim skupinama. Za razliku od toga, u razmjeni sa zemljama nasljednicama bivše Jugoslavije intraindustrijska trgovina proizvodima prerađivačke industrije viša je za oko 8 postotnih poena u odnosu na trgovinu svim proizvodima.

Slika 3.

UDIO INTRAINDUSTRISKE TRGOVINE HRVATSKE UKUPNO
I S POJEDINIM SKUPINAMA ZEMALJA (%) ZA SVE PROIZVODE
(0-9 SMTK) I INDUSTRIJSKE PROIZVODE (5-8 SMTK)

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

Prema utjecaju trgovinske neravnoteže na pristrano (podcijenjeno) mjerenje intraindustrijske trgovine i različite metode eliminiranja toga utjecaja, tablica 4 daje pregled rezultata mjerenja intraindustrijske trgovine Hrvatske za proizvode prerađivačke industrije (5-8 SMTK) primjenom različitih metoda. Podaci u tablici pokazuju da vrijednosti intraindustrijske trgovine prema Balassinoj metodi (5) više odstupaju od onih standardne Grubel-Lloydove metode, nego što je to slučaj s rezultatima Aquinovog indeksa (4). Ipak, u određenim slučajevima Balassina metoda ne samo da ne otklanja pristranost Grubel-Lloydovog indeksa ‘nadolje’, već i sama podcjenjuje udio intraindustrijske trgovine u ukupnoj trgovini Hrvatske. Ekstremni je slučaj vrijednost indeksa od 8,54% u trgovini sa zemljama srednje i istočne Europe godine 1990. Ti rezultati ukazuju na osnovnu slabost Balassine metode koja proizlazi iz načina utvrđivanja ‘teorijskih’ vrijednosti izvoza i uvoza prilikom eliminiranja trgovinske neravnoteže iz originalnih podataka. Za razliku od Aquina, Balassa se koristio vrijednostima ukupne trgovine pretpostavljajući na taj način da je relativna neravnoteža na razini ukupne trgovine jednaka rela-

tivnoj neravnoteži između izvoza i uvoza na razini pojedinih industrija⁹. To ne mora uvijek biti slučaj, što potvrđuje i primjer Hrvatske. Osim toga, veoma mali udio jednog trgovinskog partnera u obujmu trgovine analizirane zemlje značajno umanjuje vrijednost procijenjene intraindustrijske trgovine zbog ponderiranja indeksa (5) udjelom u obujmu trgovine¹⁰. U konkretnoj analizi Aquinov indeks pokazao se boljim u eliminiranju utjecaja trgovinske neravnoteže na mjerenje intraindustrijske trgovine (uz iznimku ukupne trgovine 1990. i razmjene s EU 15 1995.), zato što on daje očekivane rezultate – više vrijednosti indeksa u odnosu na Grubel-Lloydovu metodu. Ipak, spomenuta odstupanja od očekivanih vrijednosti ukazuju na slabost autorove pretpostavke o ravnomjernom širenju trgovinske neravnoteže na različitim razinama agregiranja¹¹, osobito kada nastupi restrukturiranje trgovinskih tijekova kao što je bio slučaj na početku tranzicije (1990.) ili intenziviranje ekonomskih odnosa između Hrvatske i Europske Unije (1995.). Aquinova metoda uspješnije otklanja slabost pristranog mjerenja Grubel-Lloydove metode, iako zahtijeva veću pozornost prilikom interpretacije rezultata.

Tablica 4.

UDIO INTRAINDUSTRISKE TRGOVINE HRVATSKE
 UKUPNO I S POJEDINIM SKUPINAMA ZEMALJA (%)
 ZA INDUSTRIJSKE PROIZVODE (5-8 SMTK)

	<i>Grubel-Lloyd</i>	<i>Aquino</i>	<i>Balassa</i>
UKUPNA TRGOVINA			
1990.	45,27	45,18	41,22
1995.	53,41	54,70	53,89
2001.	46,57	52,20	52,29
EU 15			
1990.	40,43	42,02	43,04
1995.	45,09	44,77	43,16
2001.	39,97	43,14	43,55
CEEC 7			
1990.	25,29	25,65	8,54
1995.	46,51	55,51	55,41
2001.	34,36	50,30	52,53
ex-YU			
1990.	-	-	-
1995.	60,16	60,38	56,54
2001.	55,70	58,63	50,76

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

⁹ Aquino se prilikom izračunavanja 'teorijskih' vrijednosti koristi podacima o izvozu i uvozu pojedinih industrija.

¹⁰ Niska vrijednost Balassinog indeksa u slučaju trgovine sa CEEC 7 (8,54%) može se objasniti prilagodbom originalnih vrijednosti izvoza i uvoza svake pojedine skupine industrijskih proizvoda ('teorijske' vrijednosti) za iznos ukupne razmjene koja je na početku devedesetih godina 20. stoljeća između Hrvatske i ostalih istočnoeuropskih zemalja (bez Slovenije) bila veoma mala. Godine 1990. Hrvatska je, naime s Bugarskom, bivšom Čehoslovačkom, Mađarskom, Poljskom i Rumunjskom realizirala tek 6,4% ukupnog volumena trgovine.

¹¹ Kol i Mennes (1989.) konstatirali su mogućnost još većeg podcjenjivanja intraindustrijske trgovine primjenom Aquinove metode, ako se u konkretnom slučaju ne ispuni pretpostavka o ekviproporcionalnosti.

Protokom vremena rezultati pokazuju sve veće razlike između indeksa intraindustrijske trgovine prema Grubel-Lloydovoj metodi i metodi Aquinoa, pa 2001. ta razlika iznosi oko 7 postotnih poena. Ako se uzme u obzir rastući vanjskotrgovinski deficit Hrvatske (tablica 2.) i nemogućnost Grubel-Lloydove metodologije da u tim uvjetima potpuno nepristrano mjeri intraindustrijsku razmjenu, tada se takav rezultat može smatrati očekivanim.

3.3. Intraindustrijska trgovina Hrvatske sa svim zemljama

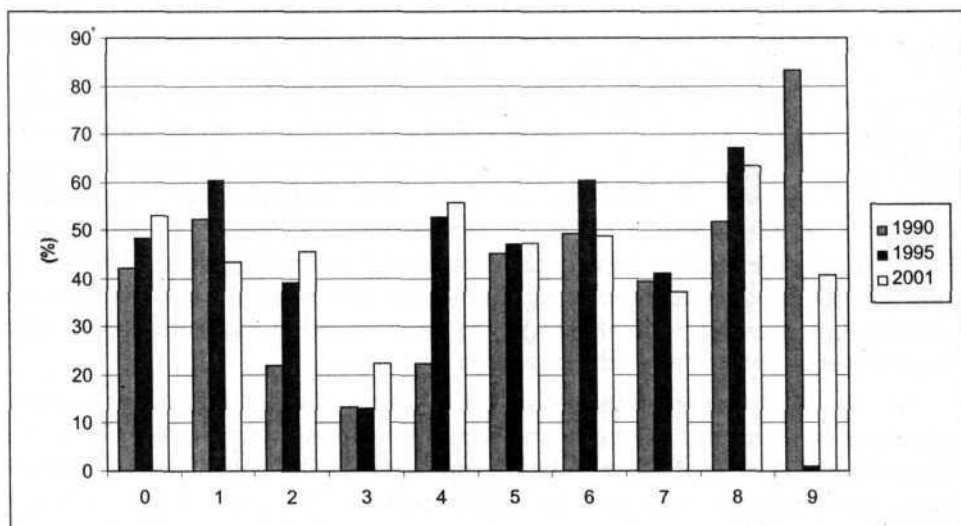
Na razini multilateralne razmjene Hrvatske intraindustrijska trgovina dominira u slučaju raznih gotovih proizvoda (klasa 8) u visini 63,4%, životinjskih i biljnih ulja i masti (klasa 4) od 55,8% i prehrambenih proizvoda (klasa 0) u visini 52,9%. U svim ostalim robnim klasama razmjena se ostvaruje prema uzorku međusektorske specijalizacije, pa se u većini njih udio intraindustrijske trgovine kreće u rasponu od 40%-50%, uz iznimku najznačajnijeg izvoznog sektora Hrvatske – strojevi i transportni uređaji¹² (klasa 7) – u kojem udio intraindustrijske trgovine ne dostiže 40% ; još niža vrijednost indeksa intra-industrijske trgovine ostvaruje se u razmjeni mineralnih goriva (klasa 3). U analiziranome razdoblju¹³ (1990.-2001.) u svim je industrijskim sektorima (5-8 SMTK), osim kemijske industrije, opao udio intraindustrijske razmjene; porast je zabilježen još kod prehrambenih proizvoda, mineralnih goriva i životinjskih i biljnih ulja i masti (slika 4.).

¹² U 2004. ostvaruje udio u obujmu trgovine od 34,1%.

¹³ Za vrijednosti intraindustrijske trgovine nakon 2001. vidjeti: Teodorović/Buturac, 2006.

Slika 4.

UDIO INTRAINDUSTRISKE TRGOVINE HRVATSKE SA SVIM
ZEMLJAMA (%), (0-9 SMTK)

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

U slučaju raznih gotovih proizvoda s najvišim udjelom intraindustrijske trgovine kao posljedicom ističu se: montažne zgrade, namještaj, kinematografski filmovi i tiskani proizvodi i mjerni i kontrolni instrumenti; u ovoj je klasi u devedesetim godinama nastupio snažan pad intraindustrijske razmjene proizvodima tekstilnog sektora (uglavnom odjeća), (tablica 1. u prilogu). Pojedinačno najveće udjele intraindustrijske trgovine u robnoj klasi 6 ostvaruju: jednostavni proizvodi od drva (furniri i sl.), gotovi tekstilni proizvodi i štavljena koža, jednako kao i proizvodi na osnovi mineralnih sirovina, poput glinenih i vatrostalnih građevinskih materijala, proizvodi od stakla i lončarski proizvodi s udjelom intraindustrijske trgovine od po približno 80%. Nešto niži udjel intraindustrijske trgovine (ca. 70%) ostvaruju proizvodi metalne industrije (cijevi i šuplji profili, metalne konstrukcije i dijelovi, metalni kontejneri) i aluminij. U toj se klasi proizvoda primjećuje dominacija proizvoda s visokim udjelom sirovinske baze (drvo, mineralne sirovine) i nižeg stupnja obrade (posebno u metalnoj industriji).

Tehnološka intenzivnost proizvoda koji visokim udjelom intraindustrijske trgovine dominiraju kod kemijskih proizvoda nešto je povoljnija, pa u ovom slučaju medicinski i farmaceutski proizvodi i lijekovi ostvaruju oko 80%, odnosno oko

60% intraindustrijske razmjene s inozemstvom. Ipak, i u ovome sektoru visoke udjele intraindustrijske trgovine ostvaruju tehnološki manje zahtjevni proizvodi poput organsko-anorganskih spojeva, anorganskih kemijskih elemenata i jednostavni finalni proizvodi od plastičnih masa (po oko 60%).

Strojogradnja i proizvodnja električnih uređaja doživjela je za vrijeme tranzicije u Hrvatskoj snažan pad intraindustrijske razmjene u brojnim skupinama proizvoda poput: pogonskih motora i turbina, poljoprivrednih strojeva, strojeva za građevinarstvo (niskogradnju) i obradu metala, opreme za zagrijavanje i hlađenje, mehaničkih uređaja za manipulaciju i kućanskih aparata. Snažan pad intraindustrijske trgovine u segmentu cestovnih motornih vozila ukazuje na mogući pad stabilnih kooperantskih odnosa domaćih s inozemnim proizvođačima. Natprosječne vrijednosti intraindustrijske trgovine zadržane su u proizvodnji strojeva za obradu metala i električnih i neelektričnih dijelova, jednako kao i dijelova namijenjenih za proizvodnju necestovnih vozila. Očigledno, Hrvatska je u devedesetima u segmentu strojogradnje izgubila konkurentnost u proizvodnji kompletnih proizvoda, pa se u razmjeni (i proizvodnji) preorijentirala na izradu dijelova prema standardnim tehnologijama.

U skupini prehrambenih proizvoda visokom intraindustrijskom komponentom ističu se mesne i riblje prerađevine i konditorski proizvodi. Neki od tih proizvoda nalaze se među deset robnih skupina s najvišim pojedinačnim udjelom intraindustrijske trgovine u multilateralnoj razmjeni Hrvatske (tablica 5.), a sve ‘visokorangirane’ robne skupine pripadaju u proizvodnji niže tehnološke intenzivnosti koje angažiraju srednje kvalificiranu radnu snagu i ne nude značajnije mogućnosti povezivanja s inozemnim proizvođačima (uključivši i transfer tehnologije i *know-how*).

Tablica 5.

ROBNE SKUPINE S NAJVIŠIM UDJELOM INTRAINDUSTRISKE
TRGOVINE HRVATSKE U RAZMJENI SA SVIM ZEMLJAMA (%), 2001.

	robne skupine	%		robne skupine	%
1.	098 jestivi proizvodi i prerad., nespom.	99,46	6.	613 štavljena, obrađena krzna	97,07
2.	522 anorg. kem. elementi, oksidi, soli	99,01	7.	073 čokolada	95,49
3.	773 oprema za distrib. el. energije	99,01	8.	811 montažne zgrade	94,75
4.	017 meso, konzervirani proizv., nespom.	89,59	9.	658 gotovi proiz.od tekst.materijala	94,23
5.	261 svila	98,10	10.	251 celuloza i otpaci od papira	93,66

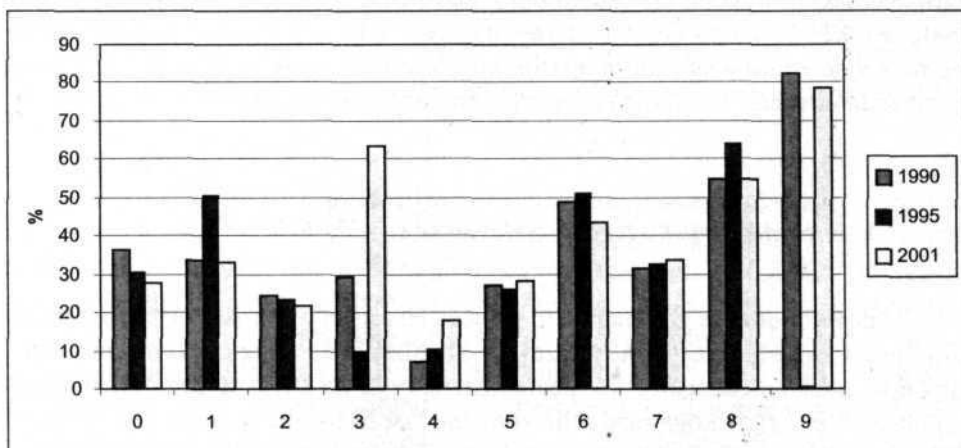
Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

3.4. Intraindustrijska trgovina Hrvatske s EU 15

U skladu sa stabilnim (ispodprosječnim) udjelom intraindustrijske trgovine s EU 15 u ukupnoj razmjeni Hrvatske, u devedesetim je godinama 20. stoljeća izostala bilo kakva značajnija promjena intraindustrijske trgovine po pojedinim robnim skupinama. U promatranome razdoblju samo jedan segment prerađivačke industrije ostvaruje natprosječan udio intraindustrijske trgovine u odnosu na prosjek EU 15 – razni gotovi proizvodi (klasa 8) sa 54,6% i proizvodi svrstani po materijalu (klasa 6) u trgovini kojih ipak dominira međusektorska specijalizacija, zato što udio intraindustrijske trgovine iznosi 43,6%. Sve ostale robne klase iskazuju stabilne ispodprosječne udjele intraindustrijske trgovine u rasponu od približno 20%-35%, što ukazuje na izraziti međusektorski uzorak specijalizacije. Snažan rast intraindustrijske trgovine i dostizanje relativno visokoga udjela od 63,5% zabilježen je u trgovini mineralnim gorivima, a to je gotovo u cijelosti ostvareno trgovinom naftnih derivata (334), (slika 5.).

Slika 5.

UDIO INTRAINDUSTRISIJSKE TRGOVINE HRVATSKE S EU 15 (%),
(0-9 SMTK)

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

Struktura proizvoda kojima Hrvatska u okviru industrijskoga sektora (5-8 SMTK) ostvaruje intraindustrijsku trgovinu s EU 15 veoma je nalik onoj sa svim zemljama zajedno. Raznolikost proizvoda među raznim gotovim proizvodima (klasa 8) kojima se trguje intraindustrijski (montažne zgrade, namještaj i dijelovi pokućstva, tiskani proizvodi) ne ukazuje na zadovoljavajuću ‘tehnološku profiliranost’ hrvatske proizvodnje, kao ni na uzorak specijalizacije koji bi hrvatskim proizvođačima omogućio kvalitetnije pozicioniranje na međunarodnome tržištu, a u slučaju EU 15 i iskorištavanje prednosti integracije na jedinstveno tržište. Određen, iako sve slabiji, uzorak specijalizacije Hrvatske iskazuje se u proizvodnji odjevnih predmeta i tekstilnoga pribora – radnointenzivnih proizvoda niže tehnološke intenzivnosti (tablica 1. u prilogu). Osim toga Hrvatska i u razmjeni s EU 15 ostvaruje visoki udio intraindustrijske razmjene s jednostavno prerađenim drvom i jednostavnim drvenim proizvodima, gotovim mineralnim proizvodima (namijenjenima za građevinarstvo) i jednostavnim metalnim profilima (cijevi i sl.).

U trgovini strojevima i transportnim uređajima s EU 15 Hrvatska ostvaruje još uži asortiman proizvoda kojima se trguje intraindustrijski, u odnosu na ukupnu trgovinu. Natprosječan udio intraindustrijske trgovine ostvaruje se u razmjeni pogonskih motora i strojeva (71, 77), strojeva za obradu metala i opreme za distribuciju električne energije. U analiziranome razdoblju (1990.-2001.) nije zabilježeno mnogo slučajeva snažnoga pada udjela intraindustrijske trgovine. U trgovini kemijskim proizvodima s udjelom većim od 70% dominira interindustrijska razmjena (međusektorska specijalizacija); veoma visokim udjelom intraindustrijske trgovine (većim od 90%) ističu se tek anorganski kemijski elementi i medicinski i farmaceutski proizvodi, ali ne i lijekovi. Za razliku od ukupne trgovine Hrvatske, u slučaju EU 15 među deset sektora s najvišim udjelom intraindustrijske trgovine nalazi se i farmaceutska industrija koja visokom tehnološkom intenzivnošću proizvoda odskaače od dominantne strukture razmjene (tablica 1. u prilogu).

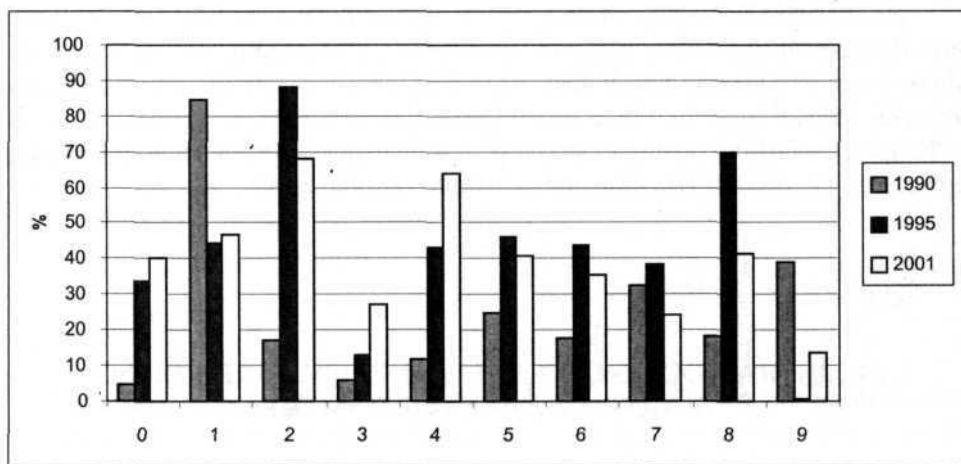
3.5. Intraindustrijska trgovina Hrvatske sa CEEC 7

U devedesetim je godinama 20. stoljeća Hrvatska ostvarivala ispodprosječan udio intraindustrijske trgovine u razmjeni s analiziranim tranzicijskim zemljama. I dok dominacija međusektorske specijalizacije (više od 80%) može biti razumljiva na početku tranzicijskoga razdoblja zbog međusobne slabe poslovne i tehnološke integriranosti zemalja istočne Europe, pad udjela intraindustrijske trgovine u drugoj polovini devedesetih uz prethodno dokazani pad udjela *CEEC 7* u trgovini Hrvatske, pokazuje nepovoljnu tendenciju preorijentiranja naprednih tranzicijskih zemalja s hrvatskoga na zahtjevnije EU-tržište koje je potaknuto ekonomskom integracijom i dinamičnim procesima gospodarskoga restrukturiranja (slika 6.).

Zbog izostanka bilo kakvih pozitivnih pomaka u tome u trgovini sa ‘starim’ članicama EU, može se reći da se Hrvatska suočava sa smanjenim mogućnostima izvoza i poslovne suradnje na za nju najznačajnijem izvoznom tržištu (EU 25).

Slika 6.

UDIO INTRAINDUSTRIJSKE TRGOVINE HRVATSKE SA CEEC 7 (%),
(0-9 SMTK)

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

U najznačajnijim izvoznim djelatnostima prerađivačke industrije (strojevi i transportni uređaji i proizvodi svrstani po materijalu) koje apsorbiraju više od 50% ukupnoga obujma trgovine (52,1%), Hrvatska u razmjeni sa CEEC 7 ostvaruje ispodprosječne udjele intraindustrijske trgovine, pa je zato veoma uzak asortiman roba s kojima se trguje intraindustrijski. To su tek jednostavni proizvodi izrađeni od mineralnih sirovina za primjenu u građevinarstvu (66), i cijevi i šuplji profili od željeza i čelika i slični proizvodi od metala (69). Uz izrazitu međusektorsku specijalizaciju u trgovini strojevima i transportnim uređajima Hrvatska je uspjela zadržati visoki udio intraindustrijske trgovine u razmjeni strojeva za proizvodnju papira i proizvoda od papira (72) i strojeva za obradu metala (73).

Slično kao i prije, u klasi 8 (razni gotovi proizvodi) ostvaruje se visoka intraindustrijska trgovina odjećom i ostalim tekstilnim proizvodima, ali u slučaju

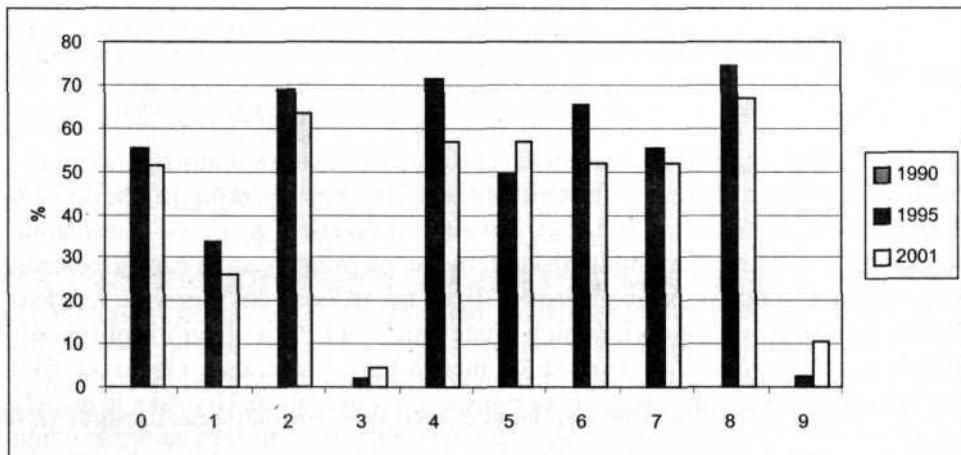
CEEC 7 i optičkim proizvodima. Struktura intraindustrijske trgovine kod kemijskih proizvoda nalik je kao i dosad uz iznimku visokoga udjela tehnološki intenzivnih proizvoda poput lijekova i različitih aditiva u naftnoj industriji. Usto valja uočiti da je u devedesetim godinama kod kemijske industrije nastupio porast udjela intraindustrijske razmjene, a to ukazuje na činjenicu da kemijska industrija uspijeva iskoristiti svoje razvojne potencijale.

3.6. Intraindustrijska trgovina Hrvatske s bivšom Jugoslavijom

Iako prosječan indeks intraindustrijske trgovine Hrvatske sa zemljama bivše Jugoslavije ne dostiže 50%, ipak se s ovom regionalnom skupinom u većini robnih klasa (osim 1 i 3) trguje intraindustrijski (slika 7.). U industrijskim klasama udio intraindustrijske trgovine kreće se u rasponu od 50%-65%, a u prosjeku iznosi 55%; ipak je uočljivo postupno opadanje intraindustrijske trgovine u cjelokupnoj prerađivačkoj industriji, osim u slučaju kemijske industrije.

Slika 7.

UDIO INTRAINDUSTRISKE TRGOVINE HRVATSKE S BIVŠOM
JUGOSLAVIJOM (%), (0-9 SMTK)

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

U klasi 8 – razni gotovi proizvodi – visoki udio intraindustrijske trgovine postoji u širokome spektru tekstilnih proizvoda (odjeća) i u proizvodima više dodane vrijednosti (npr. optički i medicinski instrumenti, uređaji za reprodukciju slike i sl.), a zatim i kod raznih proizvoda široke potrošnje (89). U klasi 6 u intraindustrijskoj trgovini dominiraju proizvodi nižeg stupnja obrade, poput proizvoda od drva, tkanina od prirodnih sirovina, raznih metala (npr. bakar, cink) i jednostavnih proizvoda od metala (69). U skupini strojeva i transportnih uređaja ostvaruje se veoma visok udio intraindustrijske trgovine (više od 80%) u proizvodnji velikoga broja strojeva za specifične namjene (72), uključivši i one za obradu metala (73) i neelektrične strojeve (74), a i u proizvodnji raznih vozila (78 i 79). U skupini kemijskih proizvoda ostvaruju se značajni udjeli intraindustrijske trgovine u proizvodima više i visoke tehnološke intenzivnosti, poput sintetičkih organskih tvari za bojenje i pigmenta i medicinskih i farmaceutskih proizvoda, lijekova i proizvoda kozmetičke industrije. Kod kemijskih se proizvoda visokim udjelom intraindustrijske trgovine ističu i plastične mase u primarnim oblicima i proizvodi od plastičnih masa. Kemijska industrija doživjela je rast intra-industrijske trgovine od ispodprosječnih do natprosječnih vrijednosti (1990.-2001.).

Zaključak

Osim rastućega trgovinskoga deficita Hrvatska se u devedesetim godinama 20. stoljeća suočila i s dodatnim nepovoljnim tendencijama u međunarodnoj razmjeni. Od sredine tih godina ona doživljava smanjenje trgovinske integriranosti s EU 15, ali i s naprednim tranzicijskim zemljama (novim članicama EU) i opadanje ionako niskoga udjela intraindustrijske trgovine (dominantna međusektorska specijalizacija). Uz iznimku određenih skupina proizvoda kemijske industrije, većina intraindustrijske trgovine realizira se razmjenom proizvoda niže tehnološke intenzivnosti, a to pruža veoma skromne mogućnosti za integraciju domaćih i inozemnih proizvodnih lanaca. Time se ukazuje na još uvijek slabu konvergenciju između Hrvatske i razvijenih zemalja, posebno u usporedbi sa tranzicijskim zemljama srednje i istočne Europe koje se uspješno integriraju na zajedničko tržište EU. Uz nedovoljno dinamično gospodarsko restrukturiranje u Hrvatskoj teško je očekivati značajnije pozitivne učinke od ulaska u EU ili kvalitetnije pozicioniranje na svjetskom tržištu u srednjem roku.

Izlazak iz takve situacije zahtijeva promišljanje nove razvojne paradigme koja će uzeti u obzir dominantne tendencije u svjetskom gospodarstvu, ali i realna ograničenja s kojima se Hrvatska kao mala ekonomija susreće. Dominantni razvojni koncept – ekonomija zasnovana na znanju – naglašava znanje i tehnologiju kao najvažnije razvojne resurse na kojima se danas osniva konkurentnost na

svjetskome tržištu. Za Hrvatsku preostaje da sukladno s vlastitim mogućnostima pokuša odgovoriti na izazove suvremenoga gospodarskoga razvitka i da time pokrene proces gospodarskoga restrukturiranja koji će je učiniti 'kompatibilnijom' sa tržištima razvijenoga svijeta. To ponajprije zahtijeva unaprjeđenje načina i kanala transfera tehnologije i *know-howa*, ali i razvijanje vlastitih kapaciteta usvajanja novih znanja i primjene novih tehnoloških rješenja. Ovo posljednje moguće je ostvariti ulaganjem u obrazovanje i unaprjeđenjem radnih vještina i razvijanjem poduzetničke i inovacijske kulture suradnjom poslovnoga i istraživačkoga sektora. Poboľšanjem kvalitete inputa (posebno ljudskoga kapitala) i uvjeta poslovanja (poticajna poduzetnička klima) i poticanjem proizvodnje visoke dodane vrijednosti (razvijanjem kooperativnih odnosa i poslovnim povezivanjem) mogu se stvoriti potrebni uvjeti koji će Hrvatskoj omogućiti stjecanje dugoročno stabilnih pozicija na međunarodnome tržištu i u međunarodnoj podjeli rada.

LITERATURA

1. Aquino, A. (1978.). "Intra-Industry Trade and Inter-Industry Specialization as Concurrent Sources of International Trade in Manufactures", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (114), 2: 275-296.
2. Aquino, A. (1981.). "The Measurement of Intra-Industry Trade When Overall Trade is Imbalanced", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (117), 4: 763-766.
3. Astrov, V. (2001.). "Structure of Trade in Manufactured Products Between Southeast European Countries and the European Union" (mimeo), Wien: Wiener Institut für internationale Wirtschaftsvergeliche.
4. Balassa, B. (1963.). "European Integration: Problems and Issues", *American Economic Review*, (53), 175-184.
5. Balassa, B., (1966.). "Tariff Reductions and Trade in Manufactures among the Industrial Countries", *American Economic Review*, (56), 466-475.
6. Balassa, B. (1985.). "Intra-Industry Specialization: A Cross-Country Analysis", *European Economic Review*, (30), 27-42.
7. Balassa, B., Bauwens, L. (1987.). "Intra-Industry Specialisation in a Multi-Country and Multi-Industry Framework", *The Economic Journal*, (97), 923-939.
8. Behr, A. (1998.). *Der intraindustrielle Aussenhandel Deutschlands*. Berlin: Duncker & Humbolt.
9. Blanes, J. V., Martin, C. (2000.). "The Nature and Causes of Intra-Industry Trade: Back to the Comparative Advantage Explanation? The Case of Spain", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (136), 3: 423-441.

10. Bergstrand, J. H. (1983.). "Measurement and Determinants of Intra-Industry International Trade". u: Tharakan, P. K. M. (ur.), *Intra-Industry Trade - Empirical and Methodological Aspects*, North-Holland, Amsterdam, str. 201-253.
11. Cooper, D, Greenaway, D., Rayner, A. J. (1993.). "Intra-Industry Trade and Limited Producer Horizons: An Empirical Investigation", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (129), 2: 345-365.
12. Fidrmuc, Jan, Fidrmuc, Jarko, Wörgötter, A., Wörz, J. (1999.). "East-West Trade: 10 Years After", Vienna: Institute for Advanced Studies, Wien
13. Fidrmuc, J. (2000.). "Restructuring European Union Trade with Central and Eastern European Countries", *Atlantic Economic Journal*, (28), 1: 83-92.
14. Fidrmuc, J. (2001.). "Intraindustry Trade Between the EU and the CEECs - The Evidence of the First Decade of Transition", *Focus on Transition*, (1), 65-78.
15. Finger, J. M., (1975.). "Trade Overlap and Intra-Industry Trade", *Economic Inquiry*, (13), 581-589.
16. Gabrisch, H. (1995.). "Die Entwicklung der Handelsstrukturen der Transformationsländer", *Osteuropa-Wirtschaft*, (40), 3: 211-227.
17. Gabrisch, H., Segnana, M.-L. (1999.). "Trade structure and trade liberalization. The emerging pattern between the EU and Transition Economies", Diskussionspapiere, 108, Institut für Wirtschaftsforschung, Halle
18. Globerman, S., Dean, J. W. (1990.). "Recent Trends in Intra-Industry Trade and Their Implications for Future Trade Liberalization", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (126), 1: 25-49
19. Greenaway, D., Milner, C. (1981.). "Trade Imbalance Effect in the Measurement of Intra-Industry Trade", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (117), 4: 756-766.
20. Greenaway, D., Milner, C. (1984.). "A Cross Section Analysis of Intra-Industry Trade in the UK", *The European Economic Review*, (25), 319-344.
21. Greenaway, D., Milner, C. (1986.). *The Economics of Intra-Industry Trade*, Oxford: Basil Blackwell Ltd.
22. Greenaway, D., Milner, C. (1987.). "Intra-Industry Trade: Current Perspectives and Unresolved Issues", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (123), 1: 39-57.
23. Grubel, H. G., Lloyd, P. J. (1971.). "The Empirical Measurement of Intra-Industry Trade", *Economic Record*, (47), 464-517.
24. Grubel, H. G., Lloyd, P. J. (1975.). *Intra-Industry Trade - The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products*. London: The Macmillan Press Ltd.

25. *Handbook of Statistics, Countries in Transition 2003*. Wien: Wiener Institut für internationale Wirtschaftsvergleiche.
26. Helpman, E., Krugman, P. R. (1986.). *Market Structure and Foreign Trade: Increasing Returns, Imperfect Competition and the International Economy*. Cambridge (Massachusetts): MIT Press.
27. Hoekman, B., Djankov, S. (1997.). “Determinants of the Export Structure of Countries in Central and Eastern Europe”, *The World Bank Economic Review*, (11), 3: 471-487.
28. *International Financial Statistics*. (53), 11, Washington: International Monetary Fund.
29. Kol, J., Mennes, L. B. M. (1989.). “Corrections for Trade Imbalance: A Survey”, *Weltwirtschaftliches Archiv*, (125), 4: 703-717.
30. Krugman, P. R. (1994.). *Rethinking international Trade*. Cambridge (Massachusetts): MIT Press.
31. Krugman, P. R. (1995.). “Increasing Returns, Imperfect Competition and the Positive Theory of International Trade”. u: Grossman, G. M., Rogoff, K. (ur.), *Handbook of International Economics 3*, North-Holland, Amsterdam, str. 1243-1277.
32. Michaely, M. (1962.). “Multilateral Balancing in International Trade”, *American Economic Review*, (52), 685-702.
33. Nilsson, L., (1997.). “The Measurement of Intra-Industry Trade between Unequal Partners”, *Weltwirtschaftliches Archiv*, (133), 3: 554-565.
34. Plucinski, E. (1997.). “Zur Entwicklung des intraindustriellen Handels der Visegrád-Staaten mit der EU und im Intra-CEFTA-Handel”, *Osteuropa-Wirtschaft*, (42), 3: 248-274.
35. Pomfret, R. (1985.). “Categorical Aggregation and International Trade: A Comment”, *The Economic Journal*, (95), 483-485
36. Radošević, D. (2004.). “Izlazna strategija Hrvatske – teze za novi model ekonomskog razvitka”, *Ekonomski pregled*, (55), 11-12: 935-951.
37. Rayment, P. B. W. (1976.). “The Homogeneity of Manufacturing Industries with Respect to Factor Intensity: The Case of the United Kingdom”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, (38), 203-209
38. Rosati, D. (1998.). “Emerging Trade Patterns of Transition Countries: Some Observations from the Analysis of ‘Unit Values’”, *MOCT-MOST*, (8), 51-67
39. *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2005*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.

40. Stone, J. A., Lee, H.-H. (1995.). "Determinants of Intra-Industry Trade: A Longitudinal, Cross-Country Analysis", *Weltwirtschaftliches Archiv*, (131), 1: 67-85.
41. Škuflić, L. (2005.). "Trgovinska liberalizacija i troškovi prilagodbe europskom tržištu: slučaj Hrvatske", *Ekonomski pregled*, (56), 12: 1161-1189.
42. Škuflić, L., Vlahinić-Dizdarević, N. (2003.). "Koncept Nove ekonomije i značaj informacijsko-komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj", *Ekonomski pregled*, (54), 5-6: 460-479.
43. Teodorović, I., Buturac, G. (2006.). "Perspektive industrijske proizvodnje u Hrvatskoj i intraindustrijska razmjena", *Ekonomski pregled*, (57), 11: 705-729.
44. Tharakan, P. K. M., Calfat, G. (1996.). "Empirical analysis of International Trade Flows". u: Greenaway, D. (ur.), *Current Issues in International Trade*, Macmillan Press Ltd., Houndmills, London, str. 59-81.
45. Verdoorn, P. J. (1960.). "The Intra-Bloc Trade of Benelux". u: Robinson, E. A. G. (ur.), *Economic Consequences of the Size of Nations*, Macmillan, London.

PRILOG

Tablica 1.

UDJEL INTRAINDUSTRIJSKE TRGOVINE HRVATSKE SA SVIM
ZEMLJAMA I POJEDINIM SKUPINAMA ZEMALJA (%)

robne skupine	UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
ukupno	38,99	46,33	44,09	38,15	38,56	39,57	17,47	41,67	36,04	53,2	47,31
0 HRANA I ŽIVE ŽIVOTINJE	42,10	48,35	52,91	36,38	30,31	27,48	4,46	33,50	40,08	55,16	51,24
001 ŽIVE ŽIVOTINJE	85,08	34,13	11,39	25,55	58,76	36,00	0,00	0,99	0,34	11,25	82,80
011 MESO GOVEDE, SVJEŽE I ZAMRZNUTO	96,05	69,22	84,39	60,88	84,42	92,31	0,00	7,45	0,00	4,76	16,67
012 MESO OSTALO I JESTIVI OTPACI	28,98	26,25	17,45	99,00	33,64	4,54	0,00	11,28	7,24	99,59	52,80
016 MESO, DR. PROIZV., SOLJENI I SL.	3,86	33,60	9,13	2,72	0,00	0,00	0,00	0,74	4,95	48,81	22,67
017 MESO, KONZERVIRANI PROIZV., NESPOM.	68,10	93,40	98,59	98,45	50,50	93,45	29,69	30,40	29,23	96,12	94,83
022 MLJEKO I PROIZV.OSIM MASLACA	1,18	24,83	46,28	2,38	3,77	11,79	0,92	3,02	8,66	61,36	76,39
023 MASLAC, OST. MASNOĆE OD MLJEKA	0,04	59,42	38,25	0,10	28,39	61,79	0,00	0,07	75,69	37,35	18,67
024 SIR I FURDA	11,85	60,29	49,65	2,75	13,08	0,95	1,85	92,93	73,04	33,23	87,39
025 JAJA: ŽUMANJCI; BJELANJCI	7,72	55,53	55,00	15,77	5,43	26,17	0,00	63,57	56,70	7,00	77,11
034 RIBE SVJEŽE ILI ZAMRZNUTE	81,01	65,92	86,65	76,49	46,47	47,10	0,00	52,24	76,55	22,89	6,50
035 RIBA SUŠENA, SOLJENA; DIMLJENA	8,47	7,77	56,96	73,73	0,00	42,81	-	1,19	-	1,46	0,00
036 LJUSKARI I BESKRALJEŽNJACI	46,57	84,97	38,31	63,87	88,73	41,48	0,00	19,24	2,70	13,72	2,22
037 RIBE, LJUSKARI, DR., PRIPREMLJENI	36,13	41,04	73,68	46,76	98,44	68,27	0,00	5,56	65,07	4,86	18,55
041 PŠENICA I SURAŽICA U ZRNU	0,43	7,08	6,50	1,19	58,19	12,31	48,94	1,16	5,14	9,95	0,10
042 RIŽA	0,55	11,75	13,00	0,00	0,00	1,44	-	13,70	20,08	55,11	11,59
043 JEČAM U ZRNU	0,18	21,36	5,68	0,08	80,70	0,00	4,65	4,68	5,38	4,05	25,86
044 KUKURUZ U ZRNU	27,64	14,93	18,33	15,02	13,48	29,11	0,00	15,49	8,31	0,43	11,99

robne skupine	UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU		
	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.	
045	ŽITARICE, OSTALE, U ZRNU, NESPOM.	8,60	56,94	24,64	82,15	38,54	0,41	0,00	17,54	1,59	62,65	18,95
046	PREKRUPA, BRAŠNO OD PŠENICE	9,72	16,26	33,80	0,00	0,10	0,18	-	62,29	4,58	5,69	55,48
047	PREKRUPA, BRAŠNO OD OST. ŽITAR.	10,98	62,28	15,73	10,10	16,48	5,32	-	11,51	1,60	74,56	54,61
048	PROIZVODI OD ŽITARICA, BRAŠNA	47,00	82,89	62,88	6,66	7,66	5,62	67,44	99,05	66,61	33,35	69,47
054	POVRĆE, SVJEŽE, ZAMRZNUTO, PRERAĐ.	32,28	27,65	15,60	38,90	16,63	13,77	7,68	36,00	21,14	89,57	40,69
056	POVRĆE, PRERAĐENO, NESPOM.	87,65	58,95	34,91	61,71	80,26	20,21	20,49	18,18	15,75	90,09	91,88
057	VOĆE SVJEŽE ILI SUHO	2,43	11,38	11,80	13,31	3,30	3,83	85,11	69,43	77,75	75,86	70,99
058	VOĆE I PROIZVODI (OSIM SOKOVA)	37,99	76,61	43,09	26,45	83,09	57,93	64,31	57,55	36,94	92,25	37,62
059	SOKOVI OD VOĆA I POVRĆA	78,73	32,48	39,49	63,56	8,77	8,74	84,47	5,51	6,50	69,96	67,28
061	ŠEĆER, MELASE I MED	23,49	10,60	84,99	0,00	1,04	64,93	0,00	12,10	1,12	70,83	42,78
062	PROIZVODI OD ŠEĆERA	54,25	48,75	72,55	6,55	1,58	12,97	10,02	85,21	88,61	69,50	48,60
071	KAVA	0,17	32,21	19,16	7,28	87,35	2,22	-	77,28	91,95	30,63	4,83
072	KAKAO	0,00	4,92	6,13	0,00	0,00	15,25	0,00	9,77	22,39	4,30	6,01
073	ČOKOLADA	27,16	93,28	95,49	1,24	6,57	5,16	2,37	21,47	81,92	12,94	27,61
074	ČAJ I MATE-ČAJ	0,70	69,55	92,10	15,81	0,35	2,99	0,00	96,61	61,01	16,54	11,99
075	ZAČINI	73,37	29,36	34,74	15,99	17,43	15,32	4,70	7,82	16,60	82,70	99,52
081	STOČNA HRANA(OSIM ŽITARICA U ZRNU)	27,38	55,92	36,43	86,35	51,05	27,36	0,00	36,20	65,35	35,25	29,71
091	MARGARIN, DR.JESTIVE MASNOĆE	0,00	85,43	59,17	0,00	0,00	0,00	-	24,13	81,11	17,48	0,33
098	JESTIVI PROIZVODI I PRERAĐ., NESPOM.	73,52	76,18	99,46	29,67	29,62	34,65	0,35	44,23	97,86	67,30	47,36
1	PICA I DUHAN	52,36	60,40	43,29	33,79	50,28	32,93	84,84	44,33	45,66	33,69	26,27
111	BEZALKOHOLNA PICA	0,31	71,59	40,56	0,06	0,07	0,81	0,00	18,07	16,30	67,61	80,14
112	ALKOHOLNA PICA	96,27	68,19	93,02	95,84	64,91	59,27	89,94	67,40	88,33	28,59	72,24
121	DUHAN, SIROVI, NEPRERAĐENI	81,09	40,83	60,17	42,00	71,53	0,08	62,07	2,50	79,97	92,38	32,35
122	DUHAN, PRERAĐENI	0,40	40,16	10,50	0,43	67,19	50,42	0,00	4,26	0,52	0,41	0,08

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
2	SIROVE TVARI, OSIM GORIVA	21,93	39,32	45,60	24,43	23,06	21,94	17,44	67,91	68,07	69,11	63,18
211	SIROVA, KRUPNA I SITNA KOŽA	55,19	45,15	88,25	67,54	8,45	27,70	75,36	27,63	4,25	12,83	36,49
212	SIROVO KRZNO	0,00	12,63	31,38	-	-	5,54	-	33,66	0,00	33,66	0,00
222	ULJANO SJEMENJE ZA LAKA ULJA	6,05	42,85	33,02	98,74	39,06	33,86	0,00	10,70	51,63	3,71	7,66
223	ULJANO SJEMENJE ZA OST. ULJA	42,83	26,04	30,02	19,92	19,77	45,78	0,00	29,68	27,48	52,03	85,54
231	PRIRODNI KAUČUK I GUME	0,00	0,00	1,61	0,00	0,00	20,00	-	0,00	0,00	0,35	0,00
232	SINTET. REGENER. KAUČUK, OTPACI	0,63	2,67	1,86	0,24	1,02	0,47	0,44	10,35	28,28	86,05	58,05
244	PLUTO PRIRODNO, SIROVO, OTPACI	0,00	84,22	53,83	-	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	91,73
245	OGRJEVNO DRVO I DRVENI UGLJEN	21,94	14,73	14,43	0,00	17,91	0,89	0,00	36,14	91,12	21,24	27,35
246	IVERJE, SJEČKA, OTPACI OD DRVA	95,28	23,05	13,52	95,28	15,22	13,40	-	50,69	9,63	49,23	8,45
247	DRVO NEOBRADENO ILI GRUBO OBRAD.	12,86	27,08	26,26	8,91	0,12	0,49	0,00	87,20	76,04	43,20	78,11
248	DRVO JEDNOSTAVNO OBRADENO	12,57	28,82	54,58	9,62	7,62	17,78	9,02	90,37	95,40	95,91	63,85
251	CELULOZA I OTPACI OD PAPIRA	72,22	87,91	93,66	86,78	97,49	91,59	0,00	81,31	69,37	67,40	97,54
261	SVILA	0,00	0,00	98,10	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00
263	PAMUK	3,07	17,51	5,94	15,91	99,05	21,91	0,00	64,13	0,00	98,20	43,92
264	JUTA I OST. LIKASTA VLAKNA	0,00	14,52	9,99	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
265	BILJNA VLAKNA (OSIM PAMUKA, JUTE)	21,93	57,89	0,10	0,00	36,29	0,00	63,63	2,96	0,00	14,55	1,23
266	SINTETIČKA VLAKNA ZA PREDENJE	76,71	85,18	3,70	68,86	91,06	2,72	13,73	88,29	3,53	98,77	71,95
267	UMJETNA I SINTETIČKA VLAKNA, OSTALA	9,45	25,07	0,50	27,15	2,58	0,37	0,00	6,96	18,85	5,30	11,69
268	VUNA; OST. ŽIVOTINJSKA DLAKA	0,27	10,94	5,78	0,70	4,35	0,58	0,00	65,26	97,48	11,74	96,15
269	UPOTREBLJIVANA ODJEĆA; KRPE	6,37	38,89	81,48	5,77	48,30	73,57	56,31	32,98	91,80	18,57	96,45
272	SIROVA GNOJIVA	0,00	2,82	0,71	0,00	0,00	0,00	0,00	29,60	82,88	27,45	67,47
273	KAMEN, PIJESAK I GRAFIT	84,92	95,62	68,16	45,58	88,20	37,62	82,23	91,56	80,80	68,43	71,39

robne skupine	UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
274 ŠUMPOR I ŽELJEZNI PIRITI	0,00	0,02	6,72	0,00	0,00	0,17	0,00	0,00	13,88	0,00	52,54
277 PRIREĐENE TVARI ZA BRUŠENJE	34,65	1,05	2,45	37,71	0,00	4,89	-	0,00	0,00	5,95	0,00
278 SIROVI MINERALI, OSTALI	8,67	25,68	13,25	10,04	9,12	0,73	33,17	44,14	56,96	66,73	79,67
281 RUDE ŽELJEZNE I KONCENTRATI	1,31	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	-	0,00	0,00
282 OTPACI OD ŽELJEZA I ČELIKA	83,65	1,88	8,89	60,81	0,78	2,78	0,00	3,59	12,93	6,56	18,31
285 RUDE ALUMINIJA, KONCENTRATI	25,63	16,92	5,61	0,00	0,00	0,05	-	28,83	26,37	13,93	27,16
287 RUDE I KONC. BAZNIH METALA	0,00	40,54	0,00	0,00	0,00	0,00	-	7,23	-	7,19	-
288 OTPACI OD BAZNIH METALA	33,91	4,61	20,02	1,14	1,04	2,24	0,00	9,88	50,08	14,37	60,09
289 RUDE, KONC. PLEMENITIH METALA	-	0,00	34,59	-	0,00	0,00	-	0,00	41,15	0,00	41,15
291 ŽIVOTINJSKE SIROVE TVARI	39,65	90,99	80,91	56,16	39,44	42,98	-	66,48	4,26	6,85	86,41
292 BILJNE SIROVE TVARI	40,60	41,63	34,55	34,00	21,23	30,23	17,44	73,87	31,67	69,51	60,79
3 MINERALNA GORIVA I MAZIVA	13,37	13,14	22,55	29,08	9,82	63,52	6,03	13,21	27,11	1,88	4,36
321 KAMENI UGLJEN, NEAGLOMERIRANI	0,00	0,00	0,61	0,00	0,00	47,39	0,00	0,00	0,00	0,00	13,14
322 BRIKETI, MRKI UGLJEN, TRESET	0,00	0,64	0,38	0,00	0,00	0,18	0,00	0,28	0,63	9,81	0,65
325 KOKS, POLUKOKS, RETORTNI UGLJEN	93,72	31,03	1,37	88,38	93,87	5,98	9,39	4,52	1,15	0,00	6,93
333 NAFTA, MINERALNA ULJA, SIROVI	0,00	4,62	0,74	0,00	0,00	0,00	-	0,00	0,00	0,00	11,61
334 ULJA OD NAFTE I MINERALA	67,73	28,44	45,06	28,73	27,11	99,05	40,72	13,39	30,16	1,93	4,30
335 OTPADNI PROIZVODI OD NAFTE I SL.	34,27	53,15	76,10	18,54	29,56	79,25	0,25	60,94	70,05	6,68	9,83
342 PROPAN I BUTAN, TEKUĆI	0,26	2,45	0,36	0,00	3,10	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
343 PLIN PRIRODNI, TEKUĆI ILI NE	0,00	0,00	50,38	0,00	0,00	77,36	-	0,00	0,00	0,00	0,00
344 NAFTNI PLINOVI	5,61	18,94	3,81	6,05	35,26	4,63	0,00	0,03	2,90	0,02	0,84
345 PLIN OD KAM. UGLJENA I SL. OSIM NAFT.	-	0,00	-	-	0,00	-	-	-	-	-	-
351 ELEKTRIČNA ENERGIJA	1,32	5,01	14,63	15,95	8,77	11,56	0,00	1,81	4,13	0,00	1,01

robne skupine	UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
4 ŽIVOTINJSKA I BILJNA ULJA I MASTI	22,44	52,69	55,83	6,79	10,24	18,03	11,70	43,41	63,81	71,37	57,03
411 ŽIVOTINJSKA ULJA I MASTI	47,27	70,15	53,15	36,32	27,56	65,97	98,34	35,03	22,90	63,23	90,55
421 ČVRSTE BILJ.MASTI, ULJA'MEKA'	24,04	50,36	72,92	0,00	0,20	3,69	0,00	17,51	60,39	76,42	47,76
422 ČVRSTE BILJNE MASTI I ULJA	10,97	2,28	4,51	6,66	1,56	0,76	0,00	2,89	10,05	7,79	43,09
431 ŽIVOT. I BILJ. MASTI I ULJA	14,04	60,72	49,63	11,35	8,48	22,68	0,00	95,88	99,13	78,18	89,05
5 KEMIJSKI PROIZVODI	45,24	46,99	47,40	26,98	25,88	28,45	25,02	46,27	40,66	49,51	56,87
511 UGLJIKOVODICI I DERIVATI	36,77	70,91	59,69	43,82	53,15	64,97	4,77	59,86	53,08	43,02	63,03
512 ALKOHOLI, FENOLI, DERIVATI	49,99	52,77	37,03	77,37	0,01	10,21	1,21	55,71	8,56	35,39	56,91
513 KARBONSKE KISELINE, DERIVATI	0,91	5,61	4,16	1,00	2,66	0,63	0,00	3,43	5,86	31,37	29,72
514 SPOJEVI S DUŠIKOVOM FUNKCIJOM	20,88	34,03	5,39	9,35	47,84	4,12	8,46	78,40	24,43	34,51	43,00
515 ORGANSKO-ANORGANSKI SPOJEVI	79,01	76,27	69,96	47,11	69,31	43,48	69,17	61,31	94,42	47,01	91,30
516 ORGANSKI KEM. PROIZVODI OSTALI	14,93	6,04	4,67	16,17	2,76	0,92	17,68	12,46	11,10	62,61	60,35
522 ANORG.KEM. ELEM., OKSIDI, SOLI	4,46	81,39	99,01	2,53	67,52	95,84	2,27	93,98	97,18	72,19	67,52
523 METALNE SOLI I PEROKSISOLI	1,47	3,87	5,90	0,18	0,00	0,03	8,67	4,05	6,72	14,87	19,05
524 ANORGANSKI KEM.PROIZV. OSTALI	0,65	4,50	2,01	0,00	3,76	0,00	0,00	1,11	0,07	4,54	2,83
525 RADIOAKTIVNE TVARI	0,22	1,29	13,75	0,00	0,00	14,42	0,00	0,00	0,00	15,02	-
531 SINTET.ORG.TVARI ZA BOJENJE	0,84	10,77	5,02	0,15	0,00	1,43	0,11	98,57	47,66	25,34	77,75
532 EKSTR.ZA BOJENJE, ŠTAVLJENE	0,00	0,22	1,23	0,00	0,00	0,00	0,00	0,27	3,10	1,06	10,32
533 PIGMENTI, LAKOVI I SL.	63,20	50,86	38,93	11,57	12,36	10,61	52,86	60,00	20,40	68,34	62,89
541 MED.I FARM. PROIZ.OSIM LIJEKOVA	93,79	92,60	79,56	75,71	77,97	93,65	1,91	75,78	48,98	90,43	70,14
542 LIJEKOVI	46,24	74,85	62,67	13,31	10,60	1,58	2,00	63,51	76,39	65,32	85,38
551 ETERIČNA ULJA, PARFIMER. PROIZVODI	41,55	29,02	15,55	41,38	25,25	10,62	58,85	37,49	16,92	35,75	49,57

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
553	PARFIMER., KOZMI TOAL. PREP.	38,03	21,17	14,59	8,11	8,60	3,80	3,34	9,89	9,16	49,79	75,41
554	SAPUNI, PREP.ZA ČIŠĆENJE	53,94	39,63	45,39	8,79	3,78	4,70	76,97	24,64	10,54	77,63	26,45
562	GNOJIVA(OSIM SIROVIH)	90,97	32,83	64,17	45,80	6,13	21,24	0,00	7,03	7,04	2,11	2,22
571	POLIMERI ETI- LENA	48,38	24,70	55,58	29,98	22,60	52,56	29,26	16,59	45,56	1,46	29,13
572	POLIMERI STI- ROLA	44,82	5,47	35,13	47,61	4,95	37,57	0,00	19,20	30,39	26,24	22,66
573	POLIMERI VINI- LKLORIDA I SL.	36,50	26,72	17,41	23,50	25,53	9,40	30,61	61,19	8,76	2,01	49,98
574	POLIACETALI I OST.POLIETERI	24,57	94,49	41,77	22,07	44,17	39,23	37,08	44,41	97,60	52,35	86,72
575	PLASTIČNE MASE, OSTALE	14,73	8,38	7,75	2,84	2,45	0,76	85,05	14,20	18,55	28,18	35,92
579	OTPACI OD PLASTIČNIH MASA	87,81	18,88	39,56	89,08	56,04	39,22	0,00	83,28	44,36	7,98	59,43
581	CIJEVI I CRIJEVA OD PLAST.MASA	58,59	41,90	60,70	7,74	11,74	37,43	86,50	45,62	62,17	96,97	66,06
582	PLOČE I SL.OD PLAST.MASA	89,81	99,42	46,06	69,01	78,67	36,41	92,40	69,57	35,46	57,16	71,79
583	MONOFILAMENTI	0,07	69,46	16,97	0,00	4,75	1,51	-	28,94	92,79	21,06	70,62
591	INSEKTIC.I DR.ZA PROD.NA MALO	25,41	76,83	28,03	17,45	21,85	5,57	0,00	97,73	56,64	62,02	57,98
592	ŠKROB, INULIN; ALBUMINI; LJE- PILO	13,79	19,90	15,29	0,32	1,24	1,26	3,76	17,22	10,78	47,14	50,47
593	EKSPLOZIVI, PI- ROTEHN.PROIZV.	0,00	20,69	10,09	0,00	0,00	0,00	-	0,27	2,40	42,31	31,13
597	ADITIVI ZA MI- NER.I SL.ULJA	0,18	43,91	25,81	0,00	0,31	0,21	0,00	31,38	73,49	25,34	24,22
598	KEMIJSKI PROIZVODI, NESPOM.	9,71	48,25	10,48	1,43	30,32	1,82	72,80	80,58	18,19	98,24	90,27
6	PROIZ.SVRSTANI PO MATERIJALU	49,32	60,53	48,82	48,71	50,99	43,56	17,85	44,01	35,62	65,55	51,69
611	KOŽA	36,54	86,25	41,40	46,76	78,82	40,59	36,30	94,10	68,56	76,99	81,31
612	PROIZV.OD KOŽE I UMJET.KOŽE, NESPOM.	32,32	16,10	2,57	21,84	6,20	0,65	-	3,71	6,74	25,64	17,05
613	ŠTAVLJENA, OBRAĐENA KRZNA	25,33	6,18	97,07	2,23	9,59	61,22	81,69	1,12	0,00	0,61	15,41
621	PROIZVODI OD KAUČUKA	7,93	11,32	12,04	4,06	2,56	5,61	2,65	17,21	16,07	20,57	52,74
625	GUME ZA AUTO- MOBILE I SL.	58,09	2,60	3,50	78,76	0,37	0,97	36,62	0,98	0,82	4,82	11,08
629	PROIZVODI OD GUME	66,67	61,91	34,91	97,75	60,86	27,75	89,34	59,04	58,29	85,07	94,24

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
633	PROIZVODI OD PLUTA	0,86	2,74	2,83	0,09	0,00	1,08	44,21	5,33	4,54	32,46	77,75
634	FURNIR, OST. OBRADENO DRVO	51,33	74,59	90,15	43,63	48,62	91,06	10,52	79,77	46,86	82,63	76,37
635	PROIZVODI OD DRVA, NESPOM.	8,50	79,68	86,08	6,50	61,44	83,57	4,91	64,47	43,94	89,91	63,65
641	PAPIR I KARTON	84,96	61,57	49,41	55,08	48,29	42,94	14,57	37,62	50,39	47,26	58,57
642	PAPIR I KARTON, REZANI	74,52	64,57	41,44	37,55	20,44	32,64	23,85	81,54	31,11	86,18	64,94
651	PREDIVO OD TEKST.VLAKANA	74,79	84,53	69,89	98,55	80,11	89,23	8,45	54,39	24,59	91,25	74,49
652	TKANINE OD PAMUKA	51,20	55,74	24,92	76,76	44,75	15,99	0,72	36,23	60,34	77,86	94,44
653	TKANINE OD SINT.I UMJET. MAT.	72,65	69,32	7,69	68,61	65,72	3,38	5,14	25,03	5,93	82,35	23,91
654	OST.TEKSTILNI PROIZV., TKANINE	26,54	89,26	28,29	3,08	79,10	25,00	0,08	79,48	16,37	70,07	58,42
655	PLETENI, KUKIČANI MATERIJALI	8,02	38,02	11,09	8,64	15,00	5,08	0,00	47,95	33,53	58,28	59,15
656	TIL, ČIPKE, VEZ, VRPCE, OSTALO	20,40	41,12	8,15	19,28	26,50	5,53	0,00	28,65	21,47	90,35	44,67
657	SPECIJALNA PREDIVA I TKANINE	70,37	70,66	53,46	69,81	75,75	50,78	84,49	31,65	20,73	54,57	48,39
658	GOTOVI PROIZ. OD TEKST.MAT.	76,64	88,19	94,23	63,16	79,10	79,32	30,45	62,08	33,13	87,53	48,03
659	POKRIVAČI ZA PODOVE	57,67	13,38	6,11	51,21	4,44	5,16	7,47	8,77	14,33	55,50	38,82
661	VAPNO, CEMENT, GRAĐEVINSKI MAT.	18,82	79,06	48,60	7,20	85,65	64,74	59,59	78,35	70,07	59,78	35,63
662	GLINENI, VATROSTALNI GRAĐ. MAT.	62,72	76,84	81,55	48,35	50,65	4,16	44,57	96,02	64,56	64,74	32,38
663	GOTOVI MINERALNI PROIZVODI	80,07	80,33	55,62	87,45	86,80	68,10	67,07	33,67	8,13	74,79	44,40
664	STAKLO	56,91	38,84	35,69	79,60	35,66	50,66	0,15	30,19	12,14	97,24	66,67
665	PROIZVODI OD STAKLA	76,00	56,97	88,45	75,44	71,36	79,04	67,13	39,49	81,61	43,64	45,85
666	LONČARSKI PROIZVODI	58,59	85,52	78,81	85,34	91,28	98,67	0,02	24,02	58,34	52,52	56,35
667	BISERI, DRAGO I POLUDRAGO KAM.	0,00	0,00	6,49	0,00	0,00	0,00	-	-	15,67	-	39,94
671	SIROVO ŽELJEZO I FEROLEGURE	18,91	89,19	8,59	40,73	70,92	25,98	0,00	52,92	2,67	95,28	6,07
672	INGOTI, DR.POLUPR.ŽELJ. I ČELIKA	96,68	0,42	0,09	0,75	10,19	0,47	0,00	0,05	0,00	2,12	6,82

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
673	VALJANI PROIZV., NEPLATINIRANI	0,10	4,15	5,22	0,00	0,26	0,57	0,00	1,53	0,94	34,67	17,43
674	VALJANI PROIZVODI, PLATINIRANI	12,82	24,84	14,73	6,09	0,80	1,13	0,00	42,80	5,68	31,46	78,51
675	VALJANI PROIZ. OD LEG. ČELIKA	1,17	4,91	2,82	0,66	2,94	1,01	11,55	13,33	2,09	19,95	18,76
676	ŠIPKE, PROFILI, FAZONSKI ČELIK	21,56	5,65	4,99	2,03	1,44	3,50	25,70	1,92	0,46	21,21	19,97
677	TRACŃNICE I SL. OD ŽELJEZA I ČELIKA	2,62	53,61	0,54	2,82	5,95	0,99	0,00	88,10	0,07	9,20	5,52
678	ŽICA OD ŽELJEZA I ČELIKA	38,15	5,33	5,29	13,68	1,22	2,47	94,18	4,29	4,81	13,32	32,81
679	CIJEVI, ŠUPLJI PROF., OD ŽELJ. ČELIKA	67,52	67,14	73,37	66,18	53,25	75,28	17,96	61,64	37,82	96,90	91,19
681	SREBRO, PLATINA, OST. PLAT. MET	0,10	81,68	50,92	0,00	99,22	47,76	0,00	36,39	88,51	34,87	79,97
682	BAKAR	5,40	5,80	8,76	4,61	2,00	2,61	9,98	5,56	1,13	44,69	78,68
683	NIKAL	0,24	6,08	4,08	0,00	0,00	0,43	0,00	39,15	77,80	52,53	44,92
684	ALUMINIJ	20,51	85,85	81,11	21,93	73,05	73,30	0,02	64,73	58,96	84,62	28,51
685	OLOVO	30,06	22,57	29,85	8,25	18,33	45,87	1,19	25,62	12,88	18,76	25,75
686	CINK	12,69	13,24	6,98	9,89	4,14	8,20	-	8,24	0,05	24,17	6,82
687	KOSITAR	0,61	65,40	8,92	0,00	0,07	2,32	0,00	1,33	54,19	1,20	77,56
689	RAZNI OBOJENI JEDNOSTAVNI METALI	7,44	4,27	18,75	22,05	7,21	23,47	-	9,92	0,00	12,90	19,07
691	KONSTRUKCIJE I DIJELOVI	53,51	91,91	67,51	78,36	64,10	60,44	20,50	57,67	75,13	88,67	88,72
692	METALNI KONTEJNERI	70,66	82,43	64,53	90,69	70,51	47,10	13,61	81,02	53,83	95,91	87,09
693	PROIZVODI OD ŽICE	33,65	59,57	36,32	26,75	34,72	9,40	7,26	31,23	38,01	80,61	50,31
694	ČAVLI, VIJCI, TIRFONI I SL.	73,70	41,43	48,86	79,94	27,04	23,05	34,26	34,71	37,88	65,14	74,87
695	ALATI RUČNI I ZA STROJEVE	65,52	36,41	42,14	41,52	13,99	30,13	98,96	66,42	71,88	98,53	82,76
696	STOLNI PRIBOR	8,36	10,34	6,89	3,86	1,13	2,99	1,80	41,44	51,40	67,14	79,28
697	OPREMA ZA KUĆANSTVO OD JED. METALA	89,05	37,66	41,82	90,13	36,15	45,03	64,47	20,01	21,54	60,11	53,84
699	PROIZV. OD JEDNOSTAV. METALA, NESPOM.	89,48	75,20	67,17	77,34	70,63	58,15	61,58	73,61	64,57	81,76	94,98
7	STROJEVI I TRANSPORTNI UREĐAJI	39,48	41,09	37,29	31,58	32,49	33,83	32,60	38,37	24,21	55,55	51,73
711	KOTLOVI ZA VODENU I DR. PARU	97,11	76,68	53,65	22,61	91,09	43,73	2,35	35,39	34,51	48,20	18,23
712	TURBINE NA VODENU I DR. PARU	31,45	16,62	27,01	5,94	89,63	36,64	79,37	25,55	29,63	0,68	0,00

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
713	STAPNI MOTORI S UNUT. IZGARANJEM	94,50	70,04	57,79	58,89	70,02	74,56	78,82	43,87	36,37	69,92	39,56
714	POG. STROJEVI I MOTORI, NEELEKTRIČNI	15,70	55,42	14,18	6,25	53,26	1,21	-	49,12	47,83	0,00	3,43
716	ROTACIJSKI ELEKTRIČNI STROJEVI	70,45	60,90	87,98	96,13	60,54	85,60	23,97	87,50	46,64	62,31	39,92
718	POGON. STROJEVI OSTALI, DIJELOVI	14,43	26,77	26,42	8,40	31,81	25,96	75,98	20,64	21,86	23,08	37,53
721	POLJOPRIVREDNI STROJEVI	90,52	26,52	21,26	31,49	22,82	14,08	66,01	13,31	10,04	18,60	49,15
722	TRAKTORI	84,97	9,13	6,86	91,85	8,20	0,31	4,47	9,87	9,74	6,13	36,99
723	STROJ., UREĐ. ZA NISKOGR., GRAĐ	89,49	33,75	48,32	57,11	38,18	61,48	0,00	8,79	44,47	49,27	95,72
724	STR. ZA OBRADU TEKST. I KOŽE	36,22	22,40	38,66	24,76	10,24	37,15	29,70	67,63	35,94	91,76	81,32
725	STR. ZA PROIZ. PAPIRA I CELUL.	7,66	10,38	23,53	0,00	4,82	14,30	85,49	99,36	98,88	86,43	84,27
726	STROJEVI ZA TISKANJE I SL.	43,77	11,62	39,92	46,53	9,45	36,74	0,00	61,60	87,50	77,98	67,67
727	STROJEVI ZA PROIZVODNJU HRANE	61,26	33,08	13,71	15,96	4,77	1,50	35,58	27,05	18,60	71,42	95,17
728	STR. ZA POJEDINE IND. GR. OSTALI	46,87	39,42	49,86	15,23	36,44	39,36	48,55	24,14	95,89	57,84	86,91
731	STR. ZA OBR. SKIDANJEM METALA	19,09	77,48	76,47	70,39	76,55	88,49	97,52	71,99	70,81	28,50	96,90
733	STR. ZA OBR. MET. BEZ SKIDANJA	1,37	15,50	18,85	0,00	9,58	12,47	-	36,68	86,07	55,86	90,36
735	DIJEL. STR. ZA OBR. MET. SKIDANJEM ILI NE	72,82	67,06	78,54	96,77	66,02	78,17	31,29	92,80	94,93	63,28	85,60
737	STR. ZA OBR. METALA, DIJELOVI, NESP.	93,88	95,53	24,91	93,88	53,22	19,42	40,70	81,80	12,41	47,04	29,60
741	OPR. ZA ZAGRIJAVANJE I HLAĐENJE	84,09	15,69	12,48	11,84	5,21	10,30	29,41	27,13	13,31	68,71	55,76
742	PUMPE ZA TEKUCINU	35,34	41,47	28,83	3,57	11,73	19,58	70,33	69,56	55,81	93,07	89,04
743	PUMPE I KOMPRESORI	14,02	11,43	15,24	7,60	5,24	12,38	73,25	14,58	22,79	39,29	51,64
744	MEHAN. UREĐ. ZA MANIPULACIJU	92,01	59,59	39,47	58,44	28,02	31,42	5,68	53,93	32,54	57,90	72,05
745	NEELEKTRIČNI STROJEVI, OSTALI	27,43	15,47	27,43	8,42	10,06	20,93	94,90	36,18	43,79	51,99	84,85
746	KOTRLJAJUĆI LEŽAJEVI	2,84	7,45	9,03	0,96	0,30	2,74	0,08	35,34	47,90	87,14	81,68
747	SLAVINE, VENTILI, SL. UREĐAJI	53,87	40,06	35,86	38,99	31,02	32,22	80,41	29,12	14,74	37,37	36,69

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
748	TRANSMIS. VRA- TILA, KRIVAJE, SL.	16,56	43,52	24,10	24,56	44,17	17,21	20,46	40,34	34,20	59,72	79,64
749	NEELEKTR. DIJE- LOVI ZA STROJ., NESPOM.	58,03	53,55	72,40	22,67	45,15	65,21	71,30	71,68	99,92	29,04	58,43
751	UREDSKI STROJEVI	5,76	8,44	7,92	0,04	0,26	0,74	5,80	24,55	42,74	53,37	33,63
752	STROJEVI ZA AOP I JEDINICE	6,55	3,06	13,03	0,12	0,19	6,06	0,00	18,65	66,97	79,09	13,80
759	DIJEL., PRIBOR ZA URED. STR. AOP	3,61	3,98	15,49	2,74	3,86	9,21	0,00	44,86	26,70	83,81	15,46
761	TELEVIZIJSKI PRIJAMNICI	0,08	0,74	0,95	0,00	0,04	0,48	5,12	0,08	0,38	4,21	26,85
762	RADIODIFUZNI PRIJAMNICI	0,20	2,24	0,72	0,00	1,80	1,27	1,37	0,00	0,03	62,37	51,24
763	APARATI ZA SNIM. REPR. ZVUKA, SLIKE	0,10	0,99	3,72	0,06	0,24	1,42	0,39	0,89	5,07	92,39	53,65
764	TELEKOMUNIKA- CIJSKA OPREMA	97,68	54,99	56,69	34,10	6,21	23,05	11,11	24,73	9,66	96,97	32,10
771	ELEKTRIČNI POGONSKI STROJEVI	33,25	87,64	49,55	67,98	88,20	82,44	38,12	27,11	30,76	50,10	45,85
772	ELEK. APAR. ZA STRUJNE KRUGO- VE, SL.	99,03	99,68	68,63	67,81	95,44	56,77	96,59	70,67	53,38	92,33	85,78
773	OPREMA ZA DI- STRIB. EL. ENERGIJE	46,45	82,49	99,01	58,34	70,86	96,40	67,85	56,89	85,97	44,56	86,25
774	ELEKTRO- DIJAGNOSTIČKI APAR.	0,24	0,53	8,06	0,08	0,00	9,18	8,50	94,11	17,68	56,85	34,89
775	ELEK. I NEE- LEK. OP. ZA KUĆANSTVO	97,90	33,05	19,26	83,11	45,72	23,54	16,65	4,60	5,75	14,25	18,65
776	TERMOIONSKE ELEKTRONSKE CIJEVI	21,14	19,93	74,55	4,33	6,75	83,16	91,60	18,01	17,09	66,92	27,87
778	ELEKTR. STROJE- VI, APARATI, NESPOM.	37,11	39,14	53,36	21,97	16,38	60,28	48,99	47,53	38,65	76,63	74,93
781	PUTNIČKI AUTO- MOBILI	0,28	0,22	0,77	0,00	0,11	0,33	0,00	0,01	0,94	6,67	72,34
782	MOT. VOZILA ZA PRIJEVOZ ROBE	31,97	6,75	12,70	0,00	3,80	11,37	0,00	9,19	44,00	36,06	55,05
783	CESTOVNA MO- TORN Vozila, NESPOM.	84,37	3,05	0,90	30,92	0,28	0,58	0,00	4,38	0,00	7,17	16,78
784	DIJELOVI, PRI- BOR ZA MOT. VOZILA	85,44	89,34	79,99	25,29	49,21	54,73	96,64	96,97	76,12	92,48	66,62
785	MOTOCIKLI I BICIKLI	4,63	9,12	22,89	8,89	10,43	37,90	0,00	4,52	13,15	18,73	22,25

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
786	PRIKOLICE I POLUPRIKOLICE	82,64	23,17	53,60	81,60	17,88	48,76	4,57	12,45	19,07	35,81	79,06
791	TRAČNIČKA VOZILA I OPREMA	2,48	9,36	50,08	3,31	0,44	54,77	0,00	22,78	31,24	61,23	94,87
792	ZRAKOPLOVI I OPREMA	77,63	1,98	64,30	10,08	3,46	52,47	0,00	21,46	6,65	21,66	78,45
793	BRODOVI, ČAMCI, PLOV. KONSTRUKC.	7,00	56,42	50,89	29,38	79,67	51,68	13,10	2,70	2,09	10,17	32,15
8	RAZNI GOTOVII PROIZVODI	51,70	66,95	63,39	54,61	63,74	54,62	18,54	69,59	41,25	74,26	66,95
811	MONTAŽNE ZGRADE	16,79	42,83	94,75	25,86	41,18	96,76	0,00	21,27	84,96	61,64	81,85
812	SANITARNI UREĐAJI, PRIBOR, NESPOM.	93,58	51,05	33,93	85,51	43,29	8,07	55,27	54,33	17,38	92,18	65,94
813	UREĐAJI ZA RASVJETU, NESPOM.	59,28	71,90	37,35	68,31	59,96	31,79	29,16	35,91	19,32	57,71	64,61
821	NAMJEŠTAJ I DIJELOVI	13,17	77,32	91,84	15,70	79,32	87,90	24,94	53,40	30,19	96,05	58,63
831	KOVČEŽI, NESESERI I SL.	38,01	66,39	44,82	41,37	57,31	53,83	7,50	39,02	68,80	52,25	65,72
841	MUŠKI KAPUTI, JAKNE I SL.	76,70	44,01	36,70	63,81	38,34	23,94	1,61	94,54	78,26	35,30	60,32
842	ŽENSKI KAPUTI, OGRTAČI I SL.	77,37	52,62	53,62	65,18	48,25	38,22	24,77	54,63	26,78	72,70	44,41
843	MUŠKI KAPUTI I SL., PLETENI	92,12	56,65	65,62	72,29	48,35	56,30	0,00	29,97	55,62	33,69	70,97
844	ŽENSKI KAPUTI I SL., PLETENI	94,74	53,87	56,50	94,35	52,86	47,29	0,12	57,63	97,03	51,36	99,19
845	ODJEĆA, NESPOM.	93,52	78,68	79,80	98,49	70,77	71,69	9,98	83,66	64,21	93,23	78,16
846	PRIBOR ZA ODJECU OD TEKST. TKANINA	98,45	97,76	37,05	97,85	99,73	36,96	26,28	73,13	30,05	79,01	54,12
848	ODJEĆA I PRIBOR, OSIM OD TEKST.	76,08	81,73	86,84	99,99	85,09	68,98	8,13	32,91	86,01	89,61	95,42
851	OBUĆA	58,18	94,53	80,00	98,85	93,99	64,14	1,37	80,49	46,29	70,54	68,47
871	OPTIČKI INSTRUMENTI	0,22	12,27	34,78	0,32	8,05	47,39	-	75,99	88,47	71,66	71,02
872	MEDICINSKI INSTRUMENTI	12,78	20,53	15,61	0,38	5,98	11,38	48,37	48,12	34,88	67,22	76,30
873	MJERAČI I BROJAČI	4,06	11,48	11,20	0,64	0,49	5,05	52,02	9,67	4,83	19,83	15,52
874	MJERNI, KONTROLNI INSTRUMENTI	28,33	54,98	82,49	24,29	57,35	83,35	79,95	91,52	65,78	95,75	46,06
881	FOTOAPARATI I OPREMA	0,34	1,67	15,49	0,00	0,02	17,30	0,00	6,88	13,97	40,32	93,03
882	FOTO I KINOMATERIJAL	27,15	18,76	11,09	21,43	12,28	9,38	-	19,03	3,47	41,02	45,62

robne skupine		UKUPNO			EU 15			CEEC 7			ex-YU	
		1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1990.	1995.	2001.	1995.	2001.
883	KINEMATO- GRAFSKI FIL- MOVI	11,04	95,10	73,33	9,93	17,89	52,04	-	0,27	5,97	0,00	2,58
884	OPTIČKI PROIZVODI	2,54	53,65	10,69	1,37	46,25	1,51	87,96	76,64	19,38	49,30	80,41
885	SATOVİ	1,98	78,35	36,53	4,40	91,72	72,03	51,05	5,58	5,81	26,41	36,63
891	ORUŽJE I STRELJIVO	0,00	11,43	92,42	0,00	0,00	60,63	0,00	10,28	1,76	29,53	45,82
892	TISKANE STVARI	98,67	60,45	88,28	45,64	13,28	71,32	5,37	76,15	44,81	94,23	92,34
893	PROIZVODI OD PLASTIKE, NE- SPOM.	79,73	55,25	52,51	75,09	41,88	46,60	22,60	71,62	45,47	99,58	81,57
894	DJEČJA KOLICA, IGRAČKE I SL.	22,40	69,96	25,87	26,18	77,75	29,14	65,08	78,30	29,53	80,58	77,06
895	PRIBOR ZA PI- SANJE	50,01	75,95	55,01	44,95	73,44	62,80	66,63	83,89	48,26	53,85	98,28
896	UMJETNIČKI PRE- DMETI	39,02	46,42	32,74	93,69	60,92	90,86	0,00	0,00	4,67	0,00	26,67
897	NAKIT	2,07	50,92	78,50	1,95	50,90	87,91	0,00	83,74	41,96	72,00	60,74
898	GLAZBENI IN- STRUMENTI	7,18	26,25	19,82	4,03	7,32	4,33	0,88	81,23	83,53	40,74	48,70
899	RAZNI GOTОВI PROIZVODI, NESPOM.	99,13	94,91	49,62	89,76	96,28	47,21	40,10	88,23	96,71	65,98	68,97
9	PROIZVODI I TRANSAKCIJE, NESPOM.	83,42	1,06	40,70	82,29	0,67	78,63	39,11	0,53	13,51	2,34	10,34
931	SPECIJALNE TRANSAKC. PROIZ.	83,44	0,91	-	82,35	0,57	-	39,11	0,54	-	2,27	-
961	METALNI NOVAC	-	88,39	-	-	0,00	-	-	0,00	-	0,00	-
971	ZLATO, NEMONE- TARNO	0,00	33,76	40,70	0,00	27,64	78,63	-	0,00	13,51	0,00	10,34
990	NERAZVRSTANA ROBA	-	3,72	-	-	1,82	-	-	0,00	-	84,35	-

Izvor: autor, prema: Državni zavod za statistiku – podaci o izvozu i uvozu Hrvatske, 1990., 1995., 2001.

CROATIAN INTRA-INDUSTRY TRADE – EMPIRICAL AND METHODOLOGICAL ANALYSIS

Summary

In view of the ongoing process of globalization and increasing economic integration, as well as imperfect competition and dynamic technological development, the issue of similarities in economic structures becomes crucial factor determining trade intensity among countries. Based on the new trade theory and regarding fundamental economic changes which took place in Central and East European countries during the 90s, the paper deals with Croatian intra-industry trade in comparison to other transition countries. The analysis shows that unlike new member countries of the EU, the smaller part of Croatian trade is of intra-industry type, i.e. there still dominates specialization according to traditional factor proportions theory. With such specialization pattern and a significant share of commodities of low level of technical sophistication it is difficult to expect significant positive effects of Croatian trade integration both on the world market and within regional economic integration in short-to-medium run.

Key words: intra-industry trade, new trade theory, regional economic integration, EU, transition countries